

ՎՈՔԵՆԵԱՆ

Քաշին

ԶԱՐԱՐԱՐԵՐ

ՍԶԳԱՅԻՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐԱՐԱԿԱՆ

33րդ ՏԱՐԻ

1903

ԹԻԻ 34

ՕԳՈՍՏՈՍ 23

ԽՄՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Մ. ՄԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԻԶՄԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԻՍՏԵՐԻՆԻ ԿՐԹԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.	Տարեդարձ Վեհ. Սուլթանի	
	Գահակալութեան	797
ԲԱՐԳԵՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ	Կրօնն ու Հրապարակագրութիւնը	799
ՏՕՐ. Վ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ	Բժշկական Քրոնիկ	806
ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԲԱՐՆԿԱՄԸ	Դէպքեր ու Դէմքեր	809
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Փափուկ Հարց մը	814
	Լրաքաղ	819

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԳԱՂՏՆԱՊԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Յ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Խ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

ՎԷՐՏԻ

Դրաշարութիւն սորվելու փափաք ունեցող երիտասարդ մը
կ'փնտռուի, գիմել Մամուլեան տպարանը

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Առաջիկայ զպրօջական տարեմուտին առթիւ կ'ծանուցանենք մեր
բազմաթիւ յաճախորդներուն և մասնաւորապէս թեմական վարժարաննե-
րու տնօրէնացնց և պաշտօնէութեանց թէ զրատունս պատրաստ է զա-
սական ամեն տեսակ գիրքեր հայթայթել՝ զիրամատչելի պայմաններով և
զեղչեալ գիներով: Անոնք որ կուզեն այս առիթն օգտուիլ և իրենց յանձ-
նարարութեամբ պատուել զրատունս, պարտին եղած ապսպրանքին քա-
նակութեան համեմատ կանխավճար մը ընել, առանց որոյ յանձնարարու-
թիւնը անպատասխանի կ'մնայ:

Գրաստնս ստացած է՝

ՆՈՐ ԲԱՌԳԻՒՐ ԾԲԱՆՍԱՀԱՅ՝ Գոռիտուն Լուսինեանի
երկու հասոյ մեծադիր. — Գիմ 133 դրուշ:

ԱԶԴ

ՆՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆ Ի ԳԱՐԱԹԱՃ

(ISAAC CORTI)

Պատիւ ունինք ծանուցանել Արդոյ Հասարակութեան թէ՛ Պոլսոյ Կայս. բժշկական վարժարանէն վկայեալ ծանօթ և հարտար ղեկավար Պ. Իգար Քորթի, որ իր արուեստին մէջ ունեցած հմտութեամբ իրական համբաւ մը շահած և օգտակարութեան ծառայած է բազարիս կարեւորագոյն ղեկարաններու, ինչպէս նաեւ գանադան հիւանդանոցներու մէջ, այս անգամ իր հաշւոյն և իր սլատասխանատուութեամբ ՔԱՐԱԹԱՃԻ մէջ բացած է ղեկարան մը ուր ամէն օր և օրուան ամէն ժամուն ներկայ պիտի դառնուն բազարիս ծանօթ բժիշկներէն մին կամ միւր և երբեմն բանի մը բժիշկներ միանդամայն, ինչպէս Տօբթ. Պոլթոն՝ վիրաբոյժ, Սէկիրա, Քօլէտանօ, Ֆրանի, Քօրի, Ամատօ, Թէօլօյի ևն. ևն:

Ասոնցմէ գատ ժառնաւորապէս Տօբթ. Մարասբինի, ժառնադէտ Կուրդի, բիթի և ականջի հիւանդութեանց, ղեկարանս կ'զանալի Դշ. Եշ. և Շբ. օրերը, երեկոյեան ժամը 6 - 7 : Տօբթ. Նիքօլախիս (Հայր) ամէն կիրակի՝ սգեկոյեան ժամը 2 ին:

Տօբթ. Մալեանի՝ ակնաբոյժ, Դշ. և Շբ. օրերը երեկոյեան ժամը 6 ին:

Օր. Տէրանեան, ժանկաբարձ, ամէն օր առաւօտեան ժամը 11-12:

Այս կերպով Քարաթաշի Պատուարժան Հասարակութիւնը իր արտադրութեան տակ կ'ունենայ ոչ միայն բազարիս լաւագոյն բժիշկները, այլ ևս կատարելագործեալ ղեկարան մը որ՝ իր ղեկերուն բանակութեամբ, ալլազանութեամբ և տգնուութեամբ, ինչպէս նաեւ գիններու շափաւորութեամբ՝ առաջնակարգ ղեկարաններու հետ կրնայ մրցիլ:

Դեղարանս ղիշերները բաց կ'մնայ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՏՂՈՑ

ԶՄԻՌՆԻՈՑ

Սոյն հանրածանօթ կրթական մեծ հաստատութեան Նախակրթա-
րանի և Ուսումնարանի նոր տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 11/24 ին. և
կանոնաւոր զատընթացքը Սեպտ. 15/28 ին

Պէտք է աշակերտը կանուխ արձանագրուին:

Վասն յայտադրի. և առաւել տեղեկութեանց պարտին զիմել առ

Տնօրէն

ԱԼԵՔ. ՄԱԽԼԱԽԼԸՆ Պ. Ա.

ԱՂԶԿԱՆՑ ԱՍԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

ԶՄԻՌՆԻՈՑ

Վարժարանիս վերաբացումը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի,
Հոկ. 1 (Ն. Տ.) 1993:

Անոնք որ կը փափաքին սոյն հաստատութեանս աշակերտիլ, ամէն
մասնակէ աւելի պիտի գտնեն վարժարանս օժտեալ ամէն առաւելու-
թեամբ:

Ուսուցչական մարմինը կը բաղկանայ 5 Ամերիկացի, 11 տեղացի
և Եւրոպացի ուսուցիչներէ:

Մեծ խնամով կ'աւանդուն Անգլիերէն, Ֆրանսերէն, Հայերէն և
Յունարէն լեզուներն, ինչպէս նաեւ բնական գիտութիւններ:

Գոյրօցական տաղեթողակին կէսը պարտի ճշդիւ կանխիկ վճարուիլ
և մե սորորդը զգրոցական երկրորդ շրջանին, Յունվարի մէջ:

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար զիմել վարժարանիս
Տնօրէնուհի, ՄԻՍ ՄԱԳԱՂՄԻ:

ԵՐԶՍՆԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆ ՄԸ

ԼԱԻ ՄՆՈՒՆԴ

ՄՆՈՒՆԴ ԼԱԻ

ԼԱԻ ՄՆՈՒՆԴ

ԱՌՈՂԶ ՄԻՏԲ

ՅԱՌՈՂԶ ՄԱՐՄՆԻ

Առողջութիւնը սնունդէն կախում ունի եւ սնունդը հացով կսկսի.

Հացը փոռեն առնելու է կրսէ առածը եւ

ԱԼԻԻՐԸ

ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԷ

ԱԼԻԻՐ

ԱԼԻԻՐ

ԱԼԻԻՐ

Սկիզբն իսաստրեան առաջնակարգ աշխրէ շինուած հաց ուտելն է:

Իրենց առողջութեան մախանձախնդիրները պէտք է դիմեն

Առ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Գնելու համար մատչելի իրենց տան պարէնները պէտքին

ՍՈՒՐՃ

ԼՈՒԲԻԱ

ԹԷՅ

ԲՐԻՆԶ

ՄԱՔԱՐՕՆԻ

ՇԱՔԱՐ

ՊՈՒԼՂՈՒՐ

ԲԱԿԼԱ

ՍԻՍԵՌ

Ամենքն ալ ազնուագոյն տեսակէն եւ չարաւոր գիւնէրով.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

FIRE OFFICE

A. D. 1720

C. WHITTALL & CO.

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՃ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՅ

Հիմնեալ 1720 ին ի 10 նոյ 0 ն

Դրամադ լուիս 4,660,000 Անգլ. սօկի

վճարեալ ապահովագրութեան 1720 է

40,000,000 Անգլ. սօկի:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ռոյալ Էքչէնճ Անգլիական Ընկերու-
թիւնն կ'ապահովագրէ Հրդեհի գէմ ամեն
տեսակ Կալուածք, Կարասիք և Աղբանք
նպաստաւար սրայմաններով:

Ընկերութեան սկզբունքն է վնասուց ան-
միջական եւ արդար հատուցում:

Երկու տարուան կամ աւելի ապահովա-
գրութեանց համար յատուկ զեղջ մը կ'արուի:

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընկերութիւնս ամենանպատաւոր պայ
մաններով կ'ապահովագրէ.

1⁰ Անողջ կեանքի տնորոքեան վրայ.

2⁰ Խառն Ապահովագրութիւն

3⁰ » » եւ կրկին դրամա-
գրիտով

4⁰ Տղոց օժտի դրամագրիտով աշխատող պաշ-
տաններով.

5⁰ Ընկերութեամբ ապահովագրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել
ընդհանուր գործակալներուն Զմիռուսիոյ եւ
յրջակայից ի Ֆրանկաց թաղ գրասենեակները

C. WHITTALL & Co

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ և Ընկ.

Կամ խնդիր պատահիկին

C. O. OSCANIAN

Կ. Ո. ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Է. ՐԻՎԱՆ ԵՒ Մ. ՍԻԿԱԼԱ

(E. RIVANS & M. SIGALA)

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻ

ԵՒ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԿԱՀԱՐԱՍԵԱՑ

ԵՒ ՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ

ԱՐԲՐՑ ԵՂԻ ԱԹԱՆ ԳԻՆԵՐ

ՖԻԼԵՆԱՑ ԹԱՂ

ԼՕՄՊԱՐՑՈՒ ՖԷՐԵԱՆԷՆ (ՏՅՄՈՒԶԼՈՒԹ ԳԻՄԱՑ)

ՌՈՒՆՈՐ ԵՐԵՄՅԱՆԻ ԱԿՈՍՑ ԿԸ ՀԱՆՆԵՆ

Երեկայ որոշեալ ժամանակէ՝ մը մէջ տեղի կունենայ, սակայն անոնցմէ շատերը
չափով ջատագործ և անհանգստութեամբ կը հանեն: Ուստի
պէտք է տղտիլ մանուկներուն,

SCOTT'S EMULSION

որոնք ակոյայ հանած տոնենին՝ բոլոր ցաւերէ և աղետներէ
զանանք կը փրկէ:

ԸՍԳՕԹԻ ԲԵՂԸԳՐՈՒԹԻՈՒՆ

տղայական վիշտելու համար՝ շատ կարեւոր տղայական
ղեղ մըն է. անոնց կատարեալ առողջութիւն կուտայ և
զանոնք նոյն վիճակի մէջ կը պահէ: Թող Ձեր զաւակները
առողջ և զօրաւոր մեծնան շնորհիւ

ԸՍԳՕԹԻ ԲԵՂԸԳՐՈՒԹԻՈՒՆ:

Բաւր զեղբորդները և զեղբայրները իւր ծննդ:

Հիշեցու վրայ ատոր ուշա-
դրութիւն ընել պէտք է:

24

ՏՕՔ. ԵՂԻԱՅ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ – ՎԻՐԱԲՈՅԺ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂՈՑ ԵՒ ԱԶՔԻ ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Իր արհեստին մէջ երկարամեայ փորձառութիւն ունեցող այս բժիշկը
հաստատուած է այժմ իզմիր, ի Քօրտէլիօ՝ կայարանին մօտ, ուր իրեն
ղիմող հիւանդները պիտի ընդունի ամեն օր առաւօտեան ժամը 9 Էն 12
և կէս օրէն յետոյ 3 Էն 5:

Երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը տաւառեան ժամը 9 Էն 10, աղբաւ,
նոյնն համար ճրի:

Դիմել նաեւ ի Քօրտէլիօ աւ **PHARMACIE INTERNATIONALE**:

ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՂԱԶԻ ՍՈՒԼԹԱՆ
ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ. ԿԱՅՍԵՐ
ՍԵԾԱԶՈՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ԹՈՒՐԲԻՈՅ

ՕՍԲԱՆԵԱՆ լայնածառալ պետութեան բովանդակ բը-
նակչութիւնը, այլազան ցեղի և կրօնի պատկանող միլիոնա-
ւոր հոգատակները խանդ ազատ և շքեղ հանդիսաւորութեամբ
տօնեցին՝ անցեալ երեքշաբթի՝ իրենց Օգոստոսիաւ վեհա-
պետին գահակալութեան բարերաստիկ տարեգարձը որ՝ իբր
նշանակալից հանդրստն մը Նորին Կայսր վեհափառութեան
սիրտի մեծագործութեանց՝ ամէն տարի բարեկէպ տուիլը
կընծայէ ո՛չ միայն շնորհապարտ զգացումներու արտայայ-
տութեան, այլ և՛ իբր յայտարար նշան այդ երախտագէտ
զգացմանց՝ հանրային ցնծութեամբ, լուսավառութեամբ և
այլ հանդիսական ցոյցերով և խրախճանութեամբ տարփողե-
լու անթիւ անհամար բարիքները զորս կ'վայելէ բովանդակ
թուրքիա յօրէ անտի երջանկարեր գահակալութեան Նորին
վեհափառութեան ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ ԿԱՅՍԵՐ:

Եւ հա՛րկ է միթէ արձանագրել մի առ մի այն ամեն երկ-
րաչէն և հանրօգուտ ձեռնարկները որոնք օր ըստ օրէ ի գործ

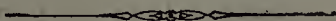
դրուելով՝ համեմատաբար կարճ չըջանի մը մէջ կերպարանա-
փոխ ըրին Օսմանեան երկիրն և անօրինակ բարդ աւաճում
մը, դժուար մը մը տունն անոր տնտեսական, քաղաքա-
կան և ընկերային վիճակին, և բերին հասուցին դայն զար-
դացման այն բարձրութեան ուր կ'ընտելան այսօր Եւրոպա-
կան յառաջագէտ եւ քաղաքակիրթ տէրութիւնները Պե-
լորդէ ըսել թէ սոյն հսկայաքայլ յառաջդիմութեան միակ
պատճառն ու սատարողն եղած է Նորին Կայս. Վեհափառու-
թեան հետեւած աշխարհաշէն, իմաստուն և լուսամիտ քա-
ղաքականութիւնը որ կէտ նպատակի ունի երկրին զարդա-
ցումը և ամէն կարգի հպատակաց բարօրութիւնը, Եթէ մէկ
կողմէ արդարակօրով, ուղղամիտ և ըստ ամենայնի բարե-
կարգ վարչութեան մը հովանիին տակ կ'պաշտպանուն հպա-
տակ ժողովրդաց իրաւունքներն ու շահերը և հայրական հո-
գածութեամբ կ'հսկուի անոնց կենաց, ընչից և պատուոյն ա-
պահովութեան վրայ, միւս կողմէ տէրութեան արագ արագ
աճող ցամաքային և ծովային զօրութիւնը կարեւոր դիրք մը
կուտայ իրեն ի շարս մեծ տէրութեանց և պատկառելի ոյժ
մը կ'ներկայացնէ միջազգային քաղաքականութեան նժարին
մէջ:

Զուր տեղը չէ ուրեմն որ Թուրքիոյ միլիօնաւոր հպատակ-
ները, որոնք առանց կրօնի և ցեղի խտրութեան՝ դարերէ
ի վեր լիուլի կ'վայելեն Օսմանեան Վեհապետներու առատա-
ձեռն շնորհները, արդի առատացում Վեհափառ Սուլթանի
բարեբաստիկ զահակալութեան առթիւ որտարուի մաղ-
թանքներ կուղղեն առ Ստամբուլ և կաղթեն անոր թանկա-
ցին կենաց արեւշատութեան համար:

Ա. Մահալ ևս ժողովրդային այս միահամուռ և անկեղծ
մաղթանաց տղաղակներուն խառնելով իր ձայնը՝ որտաղին
կ'ընչէ:

ԿԵՅՅԷ՝ ՅԱԼԵՐԺ ԿԵՅՅԷ:

ՕԴՈՍՏԱՓԱՌ՝ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ - ԻԻԼ - ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ ԴԱԶԻ:

ԹԻ Ի 34

23 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903

ԿՐՈՆՆ ՈՒ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ *

ՆԱՅ լրագրութեան, եւ եկեղեցւոյ հետ զրադող հայ լրագրութեան, ներքին կեանքի անկանոնութիւններուն մէջ տա՛կաւոր պատճառները կը գիտնուի:

Ա. — Մենք Պոլսի լրագրութեան վրայ կը խօսինք անշուշտ, որովհետեւ մեզի ամենէն առեկի ծանօթ է: Արդ այս լրագրութիւնը, որ ա՛յնքան ճօխ է հիմայ, նման եւ նոյն տարրերով կ'ներկայանայ:

Ձեռք ուղղութիւն մը, որ որոշ եւ յայտնի կերպով մէկը միւսէն դատէ եւ հաստատուն վիճակ մը չինէ՛ս ո՛ր եւ է թերթին խմբագրութեան բաժանումները, զրեթէ տարբերութիւն չունին իրարմէ: Ամենէն ընդարձակ սինակները կը նուիրուին օտար երկիրներու քաղաքական խնդիրներուն եւ ճշմարտը խօսելով հայ թերթիւրուն ալ այդ բաժինները համեմատաբար լաւագոյններն են, որովհետեւ կամ թարգմանութիւններ են աշտնչ Եւրոպական թերթերէ՝ կարող եւ նիւթին ծանօթ գրիչներէ խմբագրուած եւ կամ այդպիսի նիւթերու հետեւողութեամբ զրուածներ են:

Հայ ազգին անունով հրատարակուած այս թերթիւրուն մէջ, հայուն վերաբերեալ ո՛ր եւ է խնդիր, բարոյական, տնտեսագիտական, վաճառականական, դպրոցական եւ եւ այդ քաղաքականներուն չափ

* Տես Ա. Մամուլ րիւ 33, երես 773:

յաջողապէս չե՛ն մշակուիլ եւ բովանդակ թերթին մէջ պատուոյ տեղը չգրաւեր ինչ որ տո՛մային կեանքի կը պատկանի:

Բ. — Այս տեսակ հրապարակադրութեան մէջ անկման ջիւղը դրանք է: Հայ լրագրութիւնը անհատական ձեռնարկներու արշիւնք է, չա՛տ խմբագիրներ գրչո՛ւ մը ճամբայ ելած են եւ լրագրի մը արտա-
քած, տասնց ունենալու պէտք եղած զբաղակցութեւր, հետեւաբար լաւ վճարումով խաղաղ եւ հաստատուն աշխատակիցներու մարմին մը կազմելու բարոյական զբաղակցութան ալ չեն ունեցած: Երբչափ մկրտած աւելի գործ կը տեսնէ հայ խմբագրատունե-
րուն մէջ, ցորչափ հաստատուն մարմին մը չխմբադրեր ո՛ր եւ է թերթ, բնական է որ հայերէն թերթեր հայերէն նշանակութիւն պիտի չունենան, ո՛չ ալ որոշ ուղղութիւն մը, որպէս զի կարող ըլլան իրենց զատ զատ տեղերը գրաւել հրապարակադրողին կեանքին մէջ եւ հեղինակութիւն մը չկենել:

Գ. — Պէտք չէ՛ ուրանալ որ Պօլսի հայ լրագրութեան մէջ փորձառու եւ կարող խմբագրապետներ կամ լրագրի տէրեր գտնուին եւ ասոնք իրենց երկար տարիներու փորձառութեամբ կրցած են իրենց թերթերը պահել, անուրանալի է նաեւ որ նոյն իսկ տո՛մային նիւթերու հանդէպ չեն անանկացած խնարհին եւ այսպէս կառավարած են եւ կը կառավարեն իրենց թերթերը, Բայց բուն խնդիրը հոս է: Չէ՞ որ իրենց ծանօթ ուղղութեամբ պահած ու կառավարած են եւ թերթերը միշտ չեն անանիւր ու ապրիլ մկրտած խերեւէշներով ու օտար տարիներով, այնպէս որ համեմատութիւն մը կարելի չէ՛ դնել հայ եւ օտար նիւթերու դասադարձութեան մէջ:

Եւ նոյն իսկ ա՛յսպիսի խմբագիրներ անգին դժուարութեան մատնուած են: Իրենց խմբագրատուները ո՛չ իսկ բարեկարգ համադրութեան մը նշոյլը ունին: Չեն կրնար անխռով եւ անյոյժ ժամ մը գտնել մեր խմբագրատուներու մէջ: Զգադրգիւ վիճակ մը, ո՛ր եւ է լուրջ տեսակցութիւն մը կարելի չէ՛ վնասել ա՛յն տեղումնոյր, ո՛ւր ամէն տեղ, ամէն բան ազտու ու անձաշակ եւ ո՛ւր ամէն ոք խմբագիր է: Գռնու ուր կամ անդոյն, դժաւոր կամ անգիտ, նոր կամ հին թղթավճառէ դնուած կամ հին տեսարակներու մնացորդներէ հայթայթուած թուղթի կտորներ կամ ժանեակներ, խառնափնդր, փոշիւտ, գրասեղաններու վրայ՝ հայ թերթերը լեցնելու համար պէտք եղած նիւթեր աներեւակայելի արագութեամբ, նոյնիսկ վայրկեանական վսեմութեամբ կը խմբագրուին, կը շարունակուին, կը հրատա-
րակուին:

Արագ աշխատութիւնը միշտ արժէքատու իրողութիւն մ'է Մեր մատնանիչ ըրած արագութիւնը, սակայն, բոլորովին տարբեր է, եւ ասոնք որ ա՛յդպէս կ'աշխատին հայ խմբագրատուներու ջղադրիւ միջնորդին տակ ջնջին զրադու մներով յոտաջ եկած խմբագիրներ են կամ աշխատակիցներ, որոնք չատ անգամ նստակրթարանի ու-

սանոդ ղերքէն, կուգան իրենց հանձարը փայլեցնել թերթերու մէջ
եւ իրենց կարծիքներով խնդիրներու մէջ մտնել:

Շատ սրուշ չե՞ն խմբագրական այսպիսի մարմնի մը արտադրու-
թիւնները:

Դ. — Գաւառի թղթակցութիւններ կրնան նկատուիլ ամենէն ա-
ւելի հայ բաժինը հայ թերթերուն: Բայց ինչպէս Պոլսի մէջ ամէն
որ խմբագիր կրնայ ըլլալ, կամ է արդէն, նոյնպէս դաւառներու
մէջ, զրեթէ ամէն վարժապետ կրնայ թղթակից ըլլալ եւ դաւառին
ստանձնորդական կամ թաղականի խնդիրներով զբաղեցնել թերթերը:
Գաւառներու կեանքը կարծես թէ միմիայն ատոնցմով կազմուած
ըլլար:

Ես չա՛տ պատարակելի չե՛մ գտներ գաւառի թղթակցութեան
այդ նկարագիրը: Պոլսի լրագրիւններուն ուղղակի ազդեցութիւնն է
այդ: Գաւառներու թղթակիցները իրենց զրելու եղանակը ա՛յդ
նիւթերուն վրայ՝ Պոլսեցիներէն ընդօրինակեցին:

Ինչպէս կը տեսնուի մենք կը ծանրանանք միշտ յոռի կողմին
վրայ հայ հրաշարակադրութեան եւ ասով չենք ուզեր անտես ընել
լաւ կողմերն ալ, ըլլայ Պոլսի, ըլլայ գաւառի գրողներուն վրայ:
Քանի որ բուն խնդիրը կը ծանրանայ յոռի կողմը եւ հայ լրագրու-
թիւնը ցորչափ իր այդ հետքերը հաստատուն կը պահէ՝ կարելի չէ՝
որ ո՛ր եւ է քննող մեզմէ տարբեր եղբակացութեան մը յանդի:

Ե. — Գրասէր (amateur) աշխատակիցներ հայ թերթերուն մէջ
լաւագոյն տարրեր են: Վասն զի ասոնց զրաճները ընդհանրապէս
խնամատ աշխատութեան մ'արդիւնք են: արդիւնք թէ՛ ատողջ մտա-
ծութիւններու եւ թէ՛ լուրջ ընթերցանութիւններու, ուսումնասի-
րութիւններու եւ: Եւ սակայն, այսպիսի աշխատողներ, որոնք բո-
լորովին անտեղեկ լրագրական ներքին իրողութիւններու, բոլոր-
ովին կը շահագործուին: Ասոնք ա՛յն ատեն միայն կը զգան իրենց
շահագործուիլը երբ հասկնալ ուզեն թէ ի՛նչու իրենց այս ինչ կամ
այն ինչ գրուածը չհրատարակուի, քանի որ զբաղնական ո՛ր եւ է
արդեւ չկայ: Ա՛յն ատեն վարագոյրը կը լսողուի եւ բարոյական
բանագործութեան մը արարուածները իրարու կը յաջորդեն անհատ-
նում յոյզերով: Գրասէր աշխատակիցներ զգուշանք մըն է որ կը զ-
գան իրենց ա՛յնքան պարզ եւ ստոյգ զո՞նդութիւններու փոխարէն:
Միայն մէկդի քաջուելով կրնան ամօքել իրենց կսկիծը:

Երբ ամենաօղնչ նկատումներով ա՛յսպիսի աշխատակիցներ կը
խտչին ու կը զգուին, աշխատակիցներ, որոնց բովանդակ վարձքը
իրենց զգացած գոհացումն է եւ շատ շատ ձա՛ր կարդալ իրենց աշ-
խատակցութիւնը վայելող թերթը, եթէ երբեք վարձք մը նկատուի
այս, հայ լրագրութիւնը կսպաննէ զո՞նդութեան ոգին արմարեօն-
ներու մէջ եւ կը տուժէ հրապարակը:

Զ. — Հայ թերթերու մէջ աշգային կերպարանքի տակ ներկայա-

ցած նիւթեր, որոնց համար ըսինք թէ համեմատական չե՛ն բնա-
օտար նիւթերու հետ, տարօրինակ եղանակներով կը խմբադրուին
ու կը հրատարակուին: Այս նիւթերու մէջ կը մտնեն հայ, եկեղեց-
ւոյ վերաբերեալներն ալ, ուստի կ'արժէ մասնաւորապէս նկատի
առնել:

Հայ լրագրութեան մէջ աշգային նիւթերու բուն աղբիւրն է
Պատրիարքարանը, մանաւանդ վարչական խնդիրներու. նկատմամբ:
Հայեր չա՛տ մը բաներ կը կարգան լրագրներէն մէջ, մանաւանդ
գաւառացիները, եւ ընդհանրապէս սա՛ կարծիքը կը տիրէ թէ ինչ
որ կը հրատարակեն թերթեր՝ պաշտօնական հանգամանք մ'ունին,
ուղիղ են: Վերագոյն կանխեցինք ըսել թէ երբեմն ի՛նչ ոգիով կըմ-
բանուէր լրագիրը: Բայց իրողութիւնը տարբեր է, լրագրներ ո՛չ
միայն Պատրիարքարանէ, այլ նոյն իսկ Պատիարքէն կամ ժողովա-
կաններէն կրնան տեղեկութիւններ առնել, որ սակայն պաշտօնական
չե՛ն եւ. չեն կրնար ըլլալ ցորչափ Պատրիարքարանի կնիքը կամ Ս.
Պատրիարքի ստորագրութիւնը. չեն կրնար, ցորչափ Պատրիարքա-
րանը իր յատուկ օրկանը չունի իր գործողութիւններն հրապարա-
կելու եւ ցորչափ այս պաշտօնականութիւններէ դուրկ հրտարա-
կութիւններ, իւրաքանչիւր թերթի մէջ տարբեր ոգիով եւ տարբեր
գոյնով կը ներկայացուին հրապարակի վրայ, մանաւանդ քիչ մը
կարեւորութիւն ունեցող խնդիրներու մէջ¹:

Հարկ չկայ ծանրանալու տեսակ մը բացառիկ աղբիւրներուն
վրայ ալ, որոնք օգէն կուգան իրենց մասնագէտներուն կողմէ: Այ-
սինքն՝ կան ա՛յնպիսի մարդիկ որ լուրեր ալ կը յօրինեն օգի մէջ...
զբամով եւ իրական լուրերն ալ ըստ հաճոյս փայլուն կը ներկա-
յացնեն կամ փցուն: Բարեկամ մ'ունիմ որ յանկաւքձիլի եկած է օր
մը՝ երբ տեսած է որ իր մասին սխալ լուր մը հրատարակած է չա-
բաթական թերթ մը՝ իր «բաղամամայ փորձութեամբ» եւ երբ ան-
ձամբ բացատրութիւն տուած եւ հերքում պահանջած է... զորոչ
պահանջած է իրմէ:

¹ Կատարեալ կատակերգային տեսարան մ'է հայ լրագրութեան լրագրներու կամ
բանքներու վիճակը՝ երբ անոնք Պատրիարքարանի մէջ կամ ժողովականներու
մօտերը զգերին, եւ ամէն մարդու բան մը հասկցեն արձանագրելու, սպասեն մանա-
ւանդ բուն ժողովի ելքին, եւ մասնաւորներ զիւսնագիտական վեհութեամբ հաղորդեն
ժողովին որոշումները լրագրներուն:

Անգամ մը խմբագրի մը խնդրանքին վրայ անձամբ լուր մը հաղորդեցի անմի-
ջապէս խմբագրեց գայն եւ կարգաց ինծի: Երբ զիտել տուի թէ այդպէս չէր իմ ըստ-
մը, դուր տարրեր բան կ'ըսէք, «հոգ չէ՛», ըստ, այսպէս պէտք է ըլլայ »:

Այդ լուրը ըստ ինքեան մեծ նշանակութիւն մը չունէր. և եթէ չհրատարակուէր
ալ, հրապարակ բան մը չէր կորսնցունէր: Բայց ամենէն ընտիր առիթ մ'եղաւ այդ
ինձ համար, հասկնալու թէ ինչպէս կը տրուին լուրեր ու կը խմբագրուին — Պատ-
րիարքարանի հիմայ ձեռք եւ կանոնի բերաւ լրատուութեան խնդիրը պաշտօնական
հրահանգով մը:

Տարակոյս չկայ որ խանութպանութեան այս ձևը կրնայ շահեկան ըլլալ, բայց ո՛չ ուղիղ, ո՛չ պատուաւոր, ո՛չ ցանկուն հրապարակի, ո՛չ ո՛չ:

Է. — Համերաշխութեան բառը հայ լրագրութեան մէջ անխմած է: Թերեւս լաւ կ'ըլլայ ըսել իր իմաստը չէ հասկցուած: Համերաշխութիւն (*solidarité*) ու կը հասկնանք անհատներու ներսը յստաջ եկած ինքնաբերական պարտնճանաչութիւնը միեւնոյն նպատակի գործադրութեան մէջ: Այս պարտաճանաչութիւնը՝ գործադրելու համար բացարձակապէս միեւնոյն միջոցները անհրժեշտ չեն: Զոր օրինակ, ամէն անհատ միեւնոյն մարդասիրական ղգացումները կրնայ ունենալ, բայց կարելի չէ՝ որ միեւնոյն ձևով ալ արտայայտէ զայն կամ գործադրէ: Համերաշխութիւնը հոս կը կայանայ մարդասիրական միեւնոյն ղգացումները գործադրելու մէջ, հոգ չէ որ տարբեր եղանակներով:

Մեր լրագիրներ — ամէնքն ալ կ'ըսեն թէ իրենք ժողովրդին կը ծառայեն: Ենթադրենք որ ձիշտ ըլլայ ա՛յսպիսի միամտութիւն մը: Ի՞նչ դժուարութիւն կայ, ուրեմն, միեւնոյն նպատակի ծառայելու համար՝ համերաշխօրէն աշխատելու մէջ՝ մին իւր պահպանողական, միւսը ոչ — պահպանողական մին այդպէս, միւսը՝ այնպէս, կարծես իրարու դէմ լարուած ջախջախիչ մեքենաներ են, եւ այս նկատմամբ երբ պատիւ ընեն իրարու քանի մը սխառի լեցնելով ընթերցողներ հարկաւ շատ դժբութեամբ հասկցած են ու կը հասկընան թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունի համերաշխութիւնը լրագրութեան մէջ:

Ը. — Դիտել պիտի տամ նաեւ արդի հայ լեզուի խնդիրը մեր լրագրութեան մէջ: Արդի հայ լեզուն զրելու համար թո՛ղ ընդհանուր ուղղութիւն մը՝ բոլոր հայ թերթերու մէջ, նոյն իսկ միեւնոյն թերթի տարբեր սխառիները իրարու կ'հակառակին: Գեղեցկագիտութիւնը՝ կարծես թէ հրապարակագրութեան մէջ կրնայ ընդարձակօրէն մշակուիլ: Եթէ իրաւամբ դժուար է դեռ արդի հայերէնի համար որոշ եւ վերջնական ուղղութիւն մը գծել, որպէս զի ամէն գրող կարող ըլլայ անոր հետեւիլ, գոնէ իւրաքանչիւր թերթ իր լեզուական ուղղութիւնը բացարձակապէս ամուր կրնայ պահել ի՞նչ կ'հետեւի ասիկց — սա կ'հետեւի թէ մեր թերթեր ա՛յնքան արտօրանքով, ա՛յնքան անխմած արտագրութիւններ են որ՝ թերթը ժամանակին հրատարակելու համար կարելի է ամէն տեսակ զեղծումներու գիշանիլ եւ պարապ չգտնել նոյն իսկ զրուած եւ թարգմանուած նիւթերու լեզուները թերթի ուղղութեան բերելու: Այսպիսի դժոռութիւն մը, անշուշտ, չա՛տ արտակնդրոն պիտի նկատուի անոնց կողմէն, որոնք չեն գիտեր թէ հրապարակի վրայ ամէն օր կամ պարբերաբար խօսող հրատարակութիւն մը ուղիղ ոգի, ուղիղ լեզու, ուղիղ տեսալոյսնութիւն մը պէտք է ունենայ:

Այս ութը պատճառներու մէջ հայ լրագրութեան ըրած տոյժը՝ հրապարակագրութեան, այսինքն՝ հրապարակի չհին տեսակէտով միայն ծանրակշիռ է։ Բուն հրատարակողները չեն զգար զայն, ցոր-
չափ իրենք իրենց վաստակին տեսակէտովը կը զիտեն գործը։

Բայց տարակոյս չկայ որ այս չէ՝ հրապարակագրութիւնը եւ
բնականաբար այս ձեւով հրապարակագրութիւն մը, կամ լրագրու-
թիւն մը չկրնար Հայ. Եկեղեցւոյ հանգէպ պատուաւոր դիրք մը
բռնել եւ անոր շահերը հաշտեցնել իր շահերուն հետ, ո՛րչափ ալ
իբր լրագիր վերաբերութեան մէջ նկատէ ինքզինքը եկեղեցւոյ հետ։

Այս կերպով պաշտպանութիւն մը չա՛տ տկար է սակայն։ Քանի
որ, ինչպէս ըսինք վերագոյն, լրագրական շրջանակէն դուրս կ'ելլէ
լրագրութիւնը՝ Հայ. Եկեղեցւոյ հանգէպ, պէտք է որ կանդ առ-
նէ այն բոլոր նիւթերուն առջեւ, որոնց ո՛չ միայն իբր պարզ
լուր հրատարակութիւնը, այլ նաեւ անոնց ուսումնասիրութիւնը,
անոնց բացատրութիւնը պիտի ընդունի եւ պիտի ներկայացնէ ժո-
ղովրդեան։

Արդ՝ թղթատեցէ՛ք ցարդ հրատարակուած բոլոր թերթերը եւ
փնտռեցէ՛ք ատոնց մէջ Հայ. Եկեղեցիի վերաբերութեամբ լուրեր
ու խմբագրականներ, բացատրութիւններ եւ յայտնութիւններ, պի-
տի տեսնէք որ սոսկալի տարտամութիւններու մէջ խարբալուած
ու ետքը մոռցուած են ատոնք, կորսնցնելով իրենց բոլոր չայեկա-
նութիւնը։

Հաւատարմական խնդիրներու եթէ երբեք հանգպիք, պիտի
տեսնէք թէ խեղճ, չա՛տ խեղճ բաներ են ատոնք։ Եթէ կարգապա-
հական խնդրի մը հանդպիք, զարմանալի պէտք չէ՝ թուի թէ ի՛նչ-
պէս եկեղեցական նիւթերուն աղէտ, բայց յաւակնոտ անձեւ, նոյն
խսկ աշխարհականներ ալ ըլլալով ատոնց մէջ, վճիռներ կ'արձակեն։
Եթէ եկեղեցականի մը նկատմամբ ամբաստանութիւններ կամ դո-
վութիւններու հանդիպիք՝ հարկաւ կը զիտէք թէ խմբմանք եւ չը-
փացումներու կոյտեր են ատոնք։ Եթէ նոյն ինքն Պատրիարքարա-
նի գործառնութիւններուն վրայ քննադատութիւններ կարգա-
լրագրութեան մէջ, մասնաւորապէս կրօնական ժողովոյ կարգադ-
րութիւններուն վրայ, եւ, չա՛տ ծանօթ եղանակով մը քննուած պիտի
գտնէք։ Եւ այս բոլոր ծանր ու թեթեւ խնդիրներ լրագրելու անխը-
նամ ու հազճեպ տակնուվրայութեամբ կը ներկայանան այսօր ժո-
ղովրդեան ու վաղն ալ պատմութեան առջեւ։

* * *

Հայ. Եկեղեցւոյ ուղղակի եւ անուղղակի փաստները լրագր-
ութեան այս վիճակին մէջ կարծենք թէ ինքնին չատ պերճախօս է
եւ հարկ չկայ հօգօր բացատրութիւններ գործածելու՝ ցուցնելու հա-
մար թէ ի՛նչ յարգանք կը վայելէ մեր սիրելի եւ Ս. Եկեղեցին ար-

դի հրապարակագրութեան մէջ:

Ասոնց առջեւը կարելի է ա՛յն ատեն ատենել, երբ որ հայ եկեղեցին իր պաշտօնական եւ մասնագիտական հրառարակութիւնները կ'ունենայ եւ եկեղեցիի վերաբերեալ ամէն խնդիր ատոնց մէջ կը լուծուի: Իրաւ որ լրագիրներ իրենց ուղղութիւնը չեն փոխեր այս կերպով, բայց անուրանալի է նաեւ որ հոգեւոր իշխանութեան Օրկանք իր պաշտօնական եւ մասնագիտական հանգամանքով ու հեղինակութեամբ գերակշիռ դիրք մը պիտի բռնէ եւ հրապարակը թեր ու դէմ գրուածներու մէջ կարող պիտ' ըլլայ բուն իրողութիւնը ըմբռնելու:

Այո՛, պէտք է որ հայ եկեղեցին ինքը խօսի իրեն վերաբերեալ բոլոր խնդիրներուն վրայ: Պէտք է որ միշտ վերջին խօսքը իր ըլլայ երբ հաւատարմական խնդիր մը կը յուղուի, երբ կարգապահական կնճիոններ երեւան գան, երբ եկեղեցւոյ ո՛րեւէ պաշտօնեան պիտի դատապարտուի կամ պիտի գովուի, երբ վարչական կարգադրութիւններու նկատմամբ հարկ կ'ըլլայ հրապարակը լուսաւորելն, եւ:

Ինչպէս կը տեսնուի կրօնի եւ հրապարակագրութեան մէջ հաստատուած աղերսը բնական բան մ է, եւ պէտք է որ Հայ եկեղեցին իր դերը ստանձնէ այս նկատմամբ, որովհետեւ իր կեանքին իր առողջութեան, իր մշտնջենաւոր բարեկարգութեան զսպմանին է հրապարակագրութիւնը իր հին եւ արդի ձեւերուն մէջ:

Եկեղեցիին նշանակութիւնը կը հասկցուի ա՛յն ատեն երբ ինքն է որ խօսի հարկաւոր եւ փափուկ պարագաներու մէջ:

Մա՛նաւանդ հիմայ երբ ամենակարեւոր խնդիրներ կը յուղուին կրօնական հաւատալիքներու, ըմբռնումներու շուրջ եւ անտարբերներն ու կեղծաւորներն իսկ բարեպաշտիկ զիմակներով լրագիրներու մէջ խօսք կ'ուղղեն եկեղեցւոյ մը հանդէս, որ կարծես թէ տէր չունի:

Ասոնց համար եկեղեցին ինքը խօսելու է: Եւ խօսելու համար դորձք պէտք է Մեր հոգեւոր իշխանութեան զխաւոր կեդրոնները պէտք է ունենան իրենց համերաշխ օրկանք: Հայ լրագրութիւնը չկրնար այդ պէտքը լրացնել իր շահերը բոլորովին հակառակ են եկեղեցւոյ շահերուն, եւ չափազանցութիւն չըլլալը անչուշտ, երբ դիտել տանք թէ լրագրութիւնը իր ա՛յն վիճակովը զոր պարզեցինք, չհասկնար Հայ եկեղեցին:

Իսկ ուր որ չկայ հասկացողութիւն, չկայ գիտակցութիւն, հո՛ն այլ եւս վիստ է որ կը տիրէ:

Եւ այս վիստը կը կրէ ամէն օր Հայ եկեղեցին իր համայնքովը:

ԲԱԲԵՆ ՎԱՐԴԱՄԵՏ

ԲԾԾԿԱԿԱՆ ԶՐԾՆԻԿ

Իդմիր վերադառնալէս ի վեր մտերիմներ եւ ծանօթներ ինձ կը հարցնեն թէ երբ մտադիր եմ յօդուած մը գրելու, Արեւելեան Մատուց մէջ բժշկական խնդրի մը վրայ:

Անոնց պատասխանելու եւ միանգամայն իրենց դոճացում տալու համար, կ'օգտուիմ այսօր երկու դէպքերէ որք առիթ կուտան ինձ, մեր պատուական շաքաթաթերթին մէջ հրատարակելու առաջին *couserie médicale* մը:

Այս դէպքերէն մին ամեն Իդմիրցիներուն ծանօթ է. ամեն ոք գիտէ թէ՝ քաղաքնուս մէջ այժմ ծաղկախառի համաճարակ մը կայ: Երկրորդը մեզ հասաւ Բաքիդէն . . . Սակայն չկարճէք որ ակնարկութիւն մը ընել կուզեմ Մեծն Թէրէզի դատին, կամ *metropolitani* մէջ պատահած աղետալի դէպքին: Ո՛չ, այն լուրը զոր կուզեմ ձեզ հաղորդել, այս վերջիններէն չառ աւելի համեստ կերպով զրաղեցուց լրագիրները, բայց հաւանական է որ ասպաղային, անոնցմէ չառ աւելի զործնական հետեւանքներ պիտի ունենայ, մարդկութիւնը տառապող մի քանի հիւանդութեանց վրայ:

Արգարեւ քանի մը շաքաթներ առաջ ֆրանսական լրագիրները հրատարակեցին Պ. Մէշնիքօֆի բրած մէկ գիւտը, թէ՝ ֆրանսական աստը կարելի է փոխանցել մարդկային սերունդի չպատկանող կենդանիներու՝ այսինքն կապիկներուն, ինչ որ անկարելի եղած էր մինչեւ այժմ:

Այս գիւտը իր հետեւանքներովը կրնայ ասպաղային այնպիսի մեծ նմանութիւն մը ունենալ ծաղկախառի դէմ զործածուած պատուաւորին հետ, որ յարմար կը դատեմ հոս, այս միեւնոյն յօդուածով, բացատրել պատուատրին ինչ ըլլալը, անոր կատարած դերը եւ այն առնչութիւնը՝ զոր կրնայ ունենալ Մէշնիքօֆի բրած գիւտին հետ:

Ամեն ոք գիտէ թէ պատուաստը բաց գեղին դոյնով, թափանցիկ հեղուկ մէ, որմէ քանի մը կաթիլ, նշարակով մը բժիշկը (չառ անգամ ալ ըմբիլ չեղողը) ենթակային մորթին տակ կ'անցնէ. քիչ օր վերջ այդ զործողութեան կը յաջորդէ, պատուաստին ներարկուած տեղը, տեսակ մը կարմիր ուռեցք որու գիտական նկարագրութիւնը մէկիկ կը ձգեմ եւ որու երեւան գալը՝ կը յայտնէ թէ պատուաստումը յաջողած է: Ի՞նչ կը նշանակէ այս ամենը. ահաւասիկ ատոր բացատրութիւնը:

Ընդհանուր ակտաքանութեան մէջ տեսնուած է որ հիւանդութիւններէն ոմանք, միեւնոյն անձի մը ամբողջ կեանքին մէջ, միայն մէկ անգամ այցելութեան կերպան իրեն. այսպէս մարդ մը իր կեանքին մէջ մէկ անգամ ծաղկախառ, մէկ անգամ վարդացաւ, (զըզանպուր) մէկ անգամ թիֆո, մէկ անգամ ֆրանսական ակտ կուսենայ. թէեւ կան բացառութիւններ, բայց ընդհանրապէս այս կանոնը ընդունուած է: Հետեւաբար այն ամէն ոք անգամ մը ծաղկախառ ունեցած է, չառ հաւանականութիւն կայ որ այլուս ասպաղային, եթէ ոչ ջման, գէթ՝ երկար տարիներ դերձ մնայ այդ հիւանդութիւնէն:

¹ Ինչպէս օրինակի համար Louis XV. որ անգամ մը ծաղկախառ ունեցաւ Ծ տարիսին հասակին մէջ, ու անգամ մըն ալ ձերութեան մէջ, և այդ վերջինէն մեռաւ:

Ուրեմն անգամ մը այդ անտէն վարակուող մարդը արեան մաս-
նաւոր վիճակ մը ունի, վիճակ մը որ հետեւեալնքն է այն փոփոխու-
թեանց՝ զոր ծաղիկի միջբրոպը (որ զեռ գտնուած չէ) կրել տուած
է այն արեան: Այս երեւոյթը կը կոչուի Բիւսսոնի օրէնք — *biussone* —
այգպիսի արեան ունեցող անձին համար կըսեն թէ՛ *biussone*,
այսինքն, Բիւսսոնի օրէնքը կը ծաղիկի շրջան: Որչափ ժամանակ որ
այն անձը իր արեւնովը այդ վիճակը կը ներկայացնէ, այնչափ ա-
տեն, հակառակ բաց՝ պատերազմ կընայ հրատարակել սոյն հիւանդ-
ութեան միջբրոպին դէմ, որ այսպիսի պարագայի մէջ՝ աներեւոյթ
թշնամիի գերը կը խաղայ:

Ըսեղ և որ երեւանի մը, մեր ուզեցովը եւ արուեստական կեր-
պով մը, ծաղկախոս փոխանցեմք, լաւ պայմաններու մէջ, պայ-
մաններ որք թէ՛ ենթակային առողջ ու նպաստաւոր վիճակովը եւ
թէ՛ հիւանդութեան թեթեւութեամբը մահացու հետեւեալք մը չեն
տար ընդհանրապէս, այն ժամանակ մեր ձեռքովը բրած պիտի ըլ-
լանք՝ ինչ որ բնութիւնը ինքնին կը կատարէ՝ երբ հիւանդութեանը
բոս ինքեան յառաջ կուգայ: Եւ յիշեմ այդ անձը *biussone*, Բիւս-
սոնի օրէնքը ընդհանրապէս, արուեստական կերպով մը:

Ձեռք գիտեր թէ ասիկի հարիւր տարի առաջ ասպրոնները, ակզ-
ե՛ակ էին Բիւսսոնի օրէնքի համար այս օրէնքին: Բայց եւ այնպէս երկար
ժամանակէ ի վեր սովորութիւն եղած էր եւ ամէն երկրի մէջ, նա
մասնաւոր չէ: Պօլիս, հայ պառաւ կիները ու գայեակները, ծաղիկէ
վարակուած մանկանց մարմնոյն վրայ դանուող խոցերուն պարու-
նակածը՝ առողջ մարդոց կ'անցնէին նշարակով մը, որպէս զի այդ
հիւանդութենէ գերը մնային:

Այս է պատուաւորութիւն օրօրոցը, իր նախնական, զուհիի եւ
վտանգաւոր ձեռքով:

Վտանգաւոր, արգարեւ, որովհետեւ այդ ժողովրդային միջոցը
մի քանի անպատեհութիւններ ունէր: Նախ կը պատահէր որ պատ-
ուաւոր հայթայթող մանուկը, ծաղկախոսի զատ, ուրիշ հիւանդու-
թիւն մը եւս ունենար, օրինակի համար ֆրանսական Բիւսսոնի օրէնքը
իր ծնողքէն կամ ծննդաւորէն ընծայ ստացած կըլլար: Այսպիսի պայ-
մաններու մէջ ինքզինքը պատուաւոր ընող անձը, *désagréable surprise*
մը կ'ունենար: Բժշկական տարեգրութիւնները 160 ի չափ այսպէս
զմարդի գէպերը հաւաքած են Ուրիշ ո՛չ նուազ կարեւոր անպա-
տեհութիւն մը հետեւեալն էր:

Վերը բացատրեցի թէ պատուաւորն նպատակն է ծաղկախոսը
առողջ անձի մը փոխանցել, բայց այնպիսի թեթեւ կերպով մը
պէտք է ըլլայ ան՝ որ ենթակային թէ՛ հիւանդութիւն ստանայ, եւ
թէ՛ չմեռնի: Այդ հին մեթոտովը չատ անգամ պատուաւոր կ'աւ-
նուէր այնպիսի ծանր հիւանդէ մը, որ ստացողն ալ զոհ կ'երթար
երբեմն: Եւ ի՞նչպէս չպատահէին այսպիսի ցաւալի գէպեր, քանի
որ զօրածնուած պատուաւոր ուղղակի միջբրոպներու բոցերէն
կուգար, առանց որ եւ է մեղմացուցիչ գործողութիւն մը կրելու:

Անշուշտ այդ ժամանակէն է մնացած, գրեթէ ամէն երկիր, նոյն
խի ջիշ չատ ուսեալ դասակարգի մէջ, նախապաշարուած մը որու
հետեւեալները վնասակար կը նկատեն համաճարակի ատեն պատ-
ուաւորութիւն, բնակիչ թէ՛ աշրն չիցիկը կը կանչէ: Աւելորդ է ըսել
թէ սխալ կարծիք մ'է այս: Աշրն ո՛չ միայն չիցիկը կը կանչէ այլ
եւ մարմնոյն մէջ կը մտնէ դաշն, եւ պէտք է այդպէս ընէ, ատոր
համար է որ ինք գոյութիւն ունի, այդ է իր խաղացած գերը Միայն

քի իրեն յառաջ քերած ծաղկախոշոյ այնպէս քերել պիտի ըլլայ որ
ւնայոյ ոտքի վրայ պիտի անցնէ զայն:

Այս երկու պահանջմանց զոհացում կուտայ ահա արդի մէթոտը.
տեսնենք ուրեմն ուսկի՛ց յառաջ եկած է այս վերջինը:

Ասկից շուրջ 130 տարի առաջ, Անկլիոյ Կլօսէսթէրի դքսութեան
մէջ, գիւղը գործ ընող բժիշկ մը, Jenner, նշմարած էր որ, այն ան-
ձերը, որք անասկ մը հիւանդութիւն, cow — pox ր ունեցող կովերը
կը քէլին ու կը խնամէին, ախտ մը կ'ստանային (որ չաա կը նմա-
նէր այդ կենդանիներուն ունեցածին) եւ ծաղկախոտի համաճարակի
ատեն զերծ կը մնային անորմէ: Այդ դիտողութիւնը ուսումնասի-
րելէ վերջ Jenner եզրակացուց թէ՛ cow — pox ր կովերուն ծաղկախտն
է եւ թէ՛ այդ կենդանիներէն կրնար մարդոց փոխանցուիլ նա, բայց
այնպիսի մեղմացած վիճակով մը, որ զայն ստացողը, անոր դէմ
immunité կըլլար, առանց որ եւ է վնաս մը կրելու: Եւ հիմակուան
պատուաստումը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ այն գործողութիւնը՝ զոր
անդէորդները դարերէ ի վեր կը կատարէին առանց դիմակաւ, cow
— pox ունեցող կենդանիներուն քսուելով, իրենց պաշտօնին բեր-
մամբը:

Սակայն այժմ, քանի որ քաղաքակրթեալ դարու մէջ կ'աղբինք,
դար մը ուր կովերու հետ մոտերմական յարաբերութիւնները վեր-
ցուած են, այդ գործողութիւնը քիչ մը տարբեր կերպով կը կատար-
ուի. մասնաւոր laboratoire ի մէջ, կով մը կը հիւանդացնեն եւ անոր
վրայէն առնուած պատուաստն է որ կը ծախուի վաճառականու-
թեան մէջ:

Այս վերջինը իր յատկութիւնը կը պահէ երբ թարմ է. սակայն
նոյն իսկ երբ անձի մը վրայ յաջողի մնալ, պէտք չէ կարծել որ իր
աղբեցութիւնը ցկեանս պիտի տեսէ. կուգայ ժամանակ մը ուր
ախտազերծ վիճակը կ'անհետանայ: Այդ շրջանին տեւողութիւնը
չաա փոփոխական է մարդու. համեմատ կրնայ 10 — 15 տարի տեսել
կամ աւելի, բայց կրնայ նմանապէս մէկ տարին չ'անցնիլ:

Հետեւաբար խոհեմութիւն է մերթ ընդ մերթ պատուաստուիլ
նոնհեմոքսիւնը հարկ մը կըլլայ երբ համաճարակ մը կայ. Ուրեմն
մէկչի ձգելով ամեն տեսակ նախապաշարում, առանց նայելու անձ-
րեւն ու ձիւնը, կամ ցուրան ու տաքը, ծաղկախոտի համաճարակի
ատեն ամեն վնայ պէտք է պատուաստուի:

Եթէ յաջողի՝ լաւ, պատուաստողը կրնայ անվախ միջոցառե-
րուն բոյնին մէջ մանել. իսկ եթէ չ'աջողի եւ եթէ պատուաստը
ստուգապէս թարմ է, կը նշանակէ որ այդ օրը, այն անձը ախտա-
զերծ է, բայց կրնայ ըլլալ որ քիչ ատենէն իր վիճակը փոխուի Ու-
րեմն հանդստութեամբ կրնայ խորդալ այն՝ որու պատուաստը ըն-
եած է:

Ինչպէս կը տեսնուի պատուական մեթոտ մ'է այս. սակայն ալ
աւելի մեծ է իր արժէքը, երբ ինկատի առնենք այն միջոցները, որ
գործադրուեցան ուրիշ հիւանդութեանց դէմ, միեւնոյն սկզբունքին
վրայ հիմնուելով: Այսպէս, Pasteur նոյն կերպով հեղուկ մը պատ-
ւաստեց կատաղութեան դէմ, Dr. Roux կենդանաշէկութեան (diphthérie)
դէմ եւ Dr. Yersin ժանտախտի դէմ: Այս գիւտերուն մանրամասնու-
թեանց վրայ կը յուսամ դրել ուրիշ անգամ: Այժմ պէտք եմ ըսել
թէ՛ ինչպէս բժիշկները կապիկներու հետ բանակցութեան մօտն:

Յիշեալ յաջողութեանց պատճառաւ, Իփօքրատի աշակերաններէն
ոմանք մտածեցին թէ՛ կարելի չէ՛ր արգեօք ֆրանսախախն դէմ տե-

սակ մը պատուաստ դանել:

Ամէն ոք գիտէ որ այսպիսի դիւտի մը համար փորձեր պէտք են եւ փորձերու համար ալ՝ զոհեր: Այդ ներելի չէր որ այս վերջիններէն մարդերէն ընտրուէին. հետեւաբար կենդանի մը գտնել պէտք էր: Այդ էր ահա դժուար կէտը. յիշեալ ակտը միայն բարձրագոյն կենդանիներուն (մարդերը ըսել կուզեմ) յատկացեալ է եւ մինչեւ փերջերս ստորին դասակարգի կենդանիները մերժած էին զայն ստանալ: Սակայն ամեն ակնարկները կապիկներուն վրայ դարձած էին, անոնց վրայ էր բժիշկներուն յոյսը: Չէ՞ որ մտքով, կերպարանքով եւ կազմուածքով մարդուն նմանելէն զատ, անոր նախահայրերը ըլլալու պատիւը ունին: Հետեւաբար ինչո՞ւ համար, *Vénus* ը կառավարող օրէնքներուն մէջն ալ նմանութիւն մը չպիտի ունենային իրենց սերունդէն իջնողներուն հետ:

Այս մտածումով բժիշկները գործի սկսան: Սակայն կ'երեւայ թէ՛ կապիկները շատ դարերէ ի վեր իրենց մարդ թոռներէն վտնտուած եւ անոնցմէ անջատուած կեանք մը կը վարեն. որովհետեւ գործը շատ դժուարութեամբ յաջողեցաւ:

Քսան տարի առաջ, չարք մը երկար փորձեր ապարդիւն մնացին: Ասոնցմէ վերջ, երեւելի անձնաւորութիւն մը, *Prof. Fournier* որ Ֆրանսական ակտի խնդրի մէջ ամենէն բանիրուններէն մէկն է, իր *Barthélemy* աշակերտին հետ, տեսակ մը կապիկառուն բացաւ, *Rue de la Bienfaisance*, ուր նման փորձեր դարձեալ արդիւնք մը չտուին: Նմանապէս երկար առէն աշխատեցան *Maurice Nicolle* եւ իր եղբայրը *Charles Nicolle* առանց կարենալ տեսնելու այն *chancres* որ երեւան ելնելով մորթին այն տեղը ուր ներարկուած էր Ֆրանսական թոյնը, յոյց պիտի տար թէ կապիկը ստացած էր այդ ակտը:

Սոյն բաղդն ու հաճոյքը վերապահուած էր Պ. Մէջնիքօֆի եւ *Dr. Roux* ի որք այդ խնդրին համար զոհելով 7—8000 ոսկի (որ իբրոր մըցանակ իրենց տրուած էր) ծախու առին շատ մը կապիկներ, *chimpanzè* ներ, որոց ամեն մէկը 1500 ֆրք. կը գնահատուի: Կերեւայ թէ ասոնք են ամենէ աւելի մեղի մօտ աղգականները, որովհետեւ անոնց վրայ երեւան ելաւ, առաջին անգամը համար, վերոյիշեալ ցանկալի *chancres*:

Հիմայ որ դիւտին մէկ մասը եղած է, մեղ կը մնայ սպասել եւ յուսալ թէ՛ շէմբանդներուն արիւնը կարելի պիտի ըլլայ գործածել յօգուտ մարդկութեան, պատուաստին նման մեթոտով մը:

ՏՕՔ. Վ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ԴԵՊՔԵՐ ՈՒ ԴԵՄՔԵՐ *

Թերեւս շատ օգտակար եղաւ. Մեկնութեան ի համար փակուիլ Իզմիրնի մէջ: Վասն զի այս աշխարհի մէջ, մահաւանդ մեր բարքերու մէջ, ա՛յնչպիսի դժուար է հասկցուիլ որ մեծ գործի մարդիկ, մեծ կոչումներ զգացող մարդիկ միշտ զէչ կ'մեկնուին: Օրինակի համար՝ ինչպէս որ չէ՛ հասկցուած Մեկնութեան Եպիսկոպոս, իբր եկեղե-

* Տե՛ս Ա. Մամուլ քիշ 33, երես 787:

ցական բարենորոգիչ, նոյնպէս չէ՝ հասկցուած իր պարզութիւնը, իր անկեղծութիւնը։ Այնպէս որ Մուրատեանց երբ մէկ կողմէն իր բարեկարգական բոլոր միտումներով կ'որէ ու կ'ապրի եւ անշուշտ ընդի կ'մնայ անոր այս շեշտուած ինքնութիւնը, միւս կողմէն՝ երբ ձախողեցաւ իր Կաթողիկոսութիւնը, կարծուեցաւ թէ Մուրատեանց վշտացաւ անձնապէս եւ այս պատճառով ընկճեցաւ ա'ն — մինչ Մեկքիսեղեկ տարբեր կ'խորհէր, շատ ուրախ չէր ա'ն իր ընտրուածիւնը վրայ։ Ինքը նահատակութիւն մը կ'նկատէր Կաթողիկոսութիւնը եւ առջի օրէն իսկ պիտի դռնուէր իր զգացումներու հորձքին՝ քանի որ քաղաքագիտութեամբ պիտի չգործէր, այլ պիտի մերժէր Չարին պաշտօնական ուխտը եւ Կաթողիկոսական իրաւունքները պաշտպանելու համար պիտի զիմէր ամէնէն արմատական միջոցներու։ Ասանք, ի'նչպէս կ'անհուփ, վարչական կամ քաղաքագիտական ներքութիւններէ բոլորովին զուրկ ծրագիր մը կը կադմէին։ Բայց Մուրատեանց այս ծրագրի մէջ իսկ կ'տեսնուէր իր պարաքին գործադրութիւնը՝ եթէ երբէք բարձրանար Կաթողիկոսական Աթոռին վրայ Չարին ուխտովն ալ։ Իր ընտրութեան ձախողութիւնը բնական է որ ազդեց իր հոգեկան վիճակին վրայ, բայց ասի մեծ ցաւ մը չեղաւ իրեն։ Իրեն համար բուն ցաւը Հայ Եկեղեցւոյ կրած հարուածն էր։ Ինքը զիտէր թէ Չարը իրաւունք ունէր երկու ընտրեալներէն մէկը ընդունելու։ Բայց սովորութիւնը ա'յն էր որ Չարը շատ ձայն ունեցող ընտրեալին տար իր վիքօն։ Այդ անցած դէպքերու ակնարկելով կ'ուզենք ճշդել եւ ցուցնել թէ Մուրատեանցի ցաւը բացարձակապէս անձնական չէր։ Իր այս անկեղծութիւնը իր չըջանալի միտքի կրնար գնահատել սակայն։ Մեծամասնութիւնը տարբեր կ'խորհէր եւ միշտ կ'կարծէր թէ Մուրատեանց վշտահար մ'է եւ թէ այս վիշտը ընկճեց անոր սիրուած էութիւնը՝ փճացնելով ի'նչ որ կ'սպասուէր Մեկքիսեղեկ Վարդապետէն ու Եպիսկոպոսէն։ Եւ իրաւի՝ եթէ ուղիղ է այդ բոմբիկ գատաւտանը՝ ոչնչութիւն մը պէտք է ըլլար Մեկքիսեղեկ, այսինքն բոլորովին չողոքորթութիւններով եւ հոգիատակութիւններով չիտուած համբաւ մը, հիմակուան ընթացիկ համբաւներէն շատերու նման։

Բայց մարդկային տկարութեան ամէն ձևին ալ բաժիններ հանելով՝ եկեղեցական ինքնատիպ անձնաւորութիւն մ'է Մեկքիսեղեկ Սրբազան, որ տարբեր է ըստ ինքեան՝ իրողութեան մէջ, տարբեր հանրային կարծիքի առջեւ։

Իր զգացումներուն համարը եւ լայն աւտայայտութիւնը պէտք է չլիթել րադմադիմի հմտութեան եւ համալսարանական երկարողի աշխատութիւններու մէջ ուսճացած մատենագրի մը հետ։ Իր եկեղեցական պատմութիւնը, միտքը իր տեսակին մէջ, որուն քով շատ ետքը եկաւ Յուսիկ Վրդ. ի Պատմութիւնը, աւելի զգացումով

դրուած է քան թէ հմտութեամբ, այսու ամենայնիւ միակ զիրքը եղած է ան մեր դպրոցներու համար եւ սպառած ալ է:

Իր «Հովուական Աստուածաբանութիւն»ը՝ Ս. Վինէի *Théologie Pastorale*ի այդ հայացումը, չա՛տ յանդուզն ձեռնարկ մ'է: Հասարակութիւնը, սակայն, ողջունեց այդ զիրքը՝ իրը Հայ. Եկեղեցւոյ արդի պէտքերուն համար զրուած դործ մը: Ս. Վինէ իր բարեկարգիչ միտումներով նշանաւոր բողոքական երէց մ'է, որ մեծ համբաւ չինած է ժամանակին իր յեղաշրջող գաղափարներով ու իր քաջողներով: Հովուական Աստուածաբանութիւնը զրեց ան իր եկեղեցւոյ երեցին կամ ինչպէ՛ս համար, Իսկ Մեկքիսեղեկ սրբաղան հայացուց զայն Հայ. Եկեղեցւոյ համար, որուն պաշտօնէութիւնը բարդ է, զուտ երեցական չէ՝ բողոքականներու հասկցած իմաստով: Չեանհամներ զիսեցին այդ գրքի հայերէն հրատարակութեան ասիւթ թէ ո՞ր պէտքի համար զրուած էր ան: Եւ հոս է բուն խնդիրը: — Մեկքիսեղեկ Սրբաղան կ'վերանայր ըստ ինքեան առաքելական եկեղեցւոյ սկզբունքներուն եւ ձեւերուն: Պարզութեան սիրահար էր. կարեւորութիւն չէր տար ձեւերու եւ արարողութիւններու, որոնք հետզհետէ ներմուծուած եւ արմատ ձգած են եկեղեցւոյ մէջ: Հակառակ իր կուսակրօնութեան չէր սիրած այդ զրութիւնը եւ կ'ուզէր ամուսնացեալ եկեղեցականութեան զարգացումն ու յառաջդիմութիւնը: Եւ ճիշդ այս էր պատճառը որ չէր խօսեր իր բարեկարգական միտումներուն մէջ անհարազատ եւ օտար ձեւերու վրայ, որոնք սպրդած են եկեղեցւոյ մէջ եւ չէ՛ր զգացներ իր հողեկան խոտիքը, այս էր պատճառը որ կ'յարդէր քահանաները առաւելապէս՝ դանոնք քաջալիբելու եւ անոնց ասպարէզը աղնիւ եւ բարձր ցուցունելու համար, կ'յարդէր, այո՛, նոյն իսկ տղէտ եւ ապիկար քահանաները, իր երեցական սկզբունքներով, եւ դարձեալ ճիշդ այս պատճառաւ է որ զրեց Հովուական Աստուածաբանութիւնը:

Աշըգեանի «Կենցաղ եկեղեցականաց»ին եւ Մուրատեանի «Հովուական Աստուածաբանութեան», այսինքն՝ նոյն նպատակը ունեցող այդ երկու գրքերու մէջ ահագին խտիւր մը կայ ըմբռնումի տեւսակէտով: Առաջինը խարսխուած է հայ եկեղեցականի կեանքի աւանդականութիւններուն վրայ, երկրորդը բոլորովին՝ նոր նաւահանդիստի մը մէջ յարմար տեղեր կ'փնտռէ իր խարխիւր նկատելու համար:

Մուրատեանց խօսելէ աւելի զրելու մէջ կ'արտայայտէ ինքզինքը եւ այս արտայայտութիւնը կ'բարացուցէ իր բարեկարգական միտումները, որոնք սակայն դադած մնացին: Եթէ իր ժամանակակիցներուն եւ աստիճանակիցներուն մէջ ունենար դոնէ չորս հօդի, գաղափարակից, անկեղծ, պարզ եւ զիտակից իրենց աստիճանի բարձրութիւններուն, եւ սլարտականութիւններուն, տարակոյս չկայ որ Հայ. Եկեղեցին զգալի կերպով պիտի աղդուէր ասոնց դոր-

ծունէութենէն:

Եւ եթէ, դժբախդաբար, Մեկքիսեղեկ չունեցաւ իրեն աստիճանակից զաղափարակիցներ եւ եթէ ինքն ալ չըբաւ կամ չկրցաւ ընել հանրային հանդամանքներով ի՛նչ որ կ'ըստասուէր իր զիրքէն, իր կարողութենէն, որպէս զի կարող ըլլար իր անձին ու անուան չուրջ կաղմուած ժողովրդական տարածուն կարծիքը արդարացնել, եւ սակայն ըստ ինքեան բոլորովին հաւատարիմ մնաց իր սկզբունքներուն: Վասն զի Մուրատեանց իբր հակառակորդ կուսակրօնութեան, երբէք ձեռք չէ՛ դրած ո՛ր եւ է՛ անձի մը վրայ եւ իբր ջատագով քահանայական դասու յառաջդիմութեան, հակառակած է անարժան ձեռնադրութիւններու եւ իր եպիսկոպոսական պառասխանատուութեան ու պարտաճանաչութեան զիտակցութիւնը չհշտած է իր բովանդակ կեանքին մէջ երկու քանակայ միայն ձեռնադրելով: Մեկքիսեղեկ իր բովանդակ կեանքիւ մէջ մէկ անգամ երդումը բրած է, ա՛յն ալ իր եպիսկոպոսութեան ատեն: ա՛յն երդումը, զոր չառեր կ'ընեն եւ չե՛ն դործադրեր:

Իբր եպիսկոպոս, ուրեմն, Մուրատեանցի գործնական կեանքը Հայ. եկեղեցւոյ մէջ ըստ ինքեան արմէքաւոր է. եւ այս կեանքը պէտք եղածին պէս արդիւնաւոր ալ տիտի ըլլար՝ եթէ միշակ չգտնէր ինքզինքը:

Մուրատեանց հակառակ իր դուարթ բնութեանն եւ համակերպող քաջութեան, ցաւալի է որ վտանգուած առողջութիւն մ'ունեցաւ՝ շուտ ծերացաւ՝ առանց այն յոյնութիւններու, որոնք ուրիշ վիճակներու առաջնորդներուն մարմինը կ'ընկճեն: Եւ այս վտանգուած առողջութիւնը ա՛յնքան ազդեց իր էութեան վրայ որ, Մուրատեանց Իզմիրի համար անօգուտ եղաւ իր վերջին պաշտօնավարութեան մէջ: Իր այս վիճակը բնաւ նկատի չառին նոյն իսկ իր բարեկամները, որոնք անուշով բարեկամ մնացին իրեն եւ Մուրատեանց Սրբազան, որ իր համբաւին համար չատ բան կ'պարտի Իզմիրի եւ մանաւանդ Մատթէոս Մամուրեանի համակրութեան, տաղաւկներու մէջ խղզուեցաւ եւ անչնչացաւ հետզհետէ՝ թոյլ նկարագրի մը բոլոր երեւոյթներով ու հետեւանքներով:

Ցաւալի է այս վախճանը մեծ դէմքի մը համար, որ իր պաշտօնին մարդն էր, չճանչցուած մարդը, սակայն, իր բոլոր միատումներուն եւ իր բոլոր զործունէութեան մէջ:

Մեկքիսեղեկ Սրբազան, ուրեմն, այս տեսութեամբ կ'մտնէ պատմական ա՛յն անուններու շարքին մէջ, որոնք ուրիշներէ տարբեր եւ աւելի բան մ'ընել ուղեցին իրենց չա՛տ սիրած եկեղեցւոյ համար:

Հնադոյններէն կերպով մը կոսարով Անձեւացիի, Նարեկացիի, Լամբրոնացիի գծերը կ'ցոլացնէ Մուրատեանց իր վարդապետական եւ եպիսկոպոսական կեանքին մէջ: Իսկ նորերէն՝ Զիլինկիրեան Յա-

կոքոսին (որ դժբախտաբար ձախող վերջաւորութեան մը յանգեցաւ) եւ մա'նաւանդ Շահնազարեանինը: Մուրատեանց, սակայն, չուհեցաւ իր դիմաց հրապարակային գիտնական կամ ուսմիկ հակա-
ռակորդներ եւ ո'չ իսկ Տէրոյէնց մը, երբ, զոր օրինակ, չէր ուզեր Աւագ Ուրբաթի օտարամուտ եւ Հայ. եկեղեցւոյ համար բոլորովին տարօրինակ քաղաքն ալ տոյգնելու թափօրին նախադահել իզմիրի մէջ եւ Խաչանանգոսի սովորութիւնները գործադրել եւ տալ ատոր
այնպիսի անհրաժեշտ հանդիսաւորութիւն մը, որ պատարագի մը պէս անխափանելի ըլլալու չափ գոյութեան իրաւունք մը չինէ իրեն՝ ինչպէս եղած է դժբախտաբար Պոլսի եկեղեցիներուն մէջ: Մեղքիսեդեկ՝ իբր վարդապետ — Եպիսկոպոս ցաւօք գիտեց այսպիսի
սի երեւոյթներ իր եկեղեցւոյն մէջ, անձամբ կատարեց իր պարտ-
քը ուղիղը, հարազատը հասկցնելու համար, բայց որովհետեւ միս
մինակ էր ինքը եւ որովհետեւ գծուար էր ուսմիկ հաւատքի կամ
համազումներու դէմ կռուիլ եւ շահագրտական սկզբունքներով
նուիրակեղծուած եւ քահանայական դասու անկումները անտանջող
երեւոյթներու տակ պարտկուած չա'տ մը բաներ քահանայից հացի
խնդրին հետ կապ ունէին եւ ասոնց դէմ դնել անխուսափելի կ'ընէր
եկեղեցական տիրող մատակարարութեան (եկեղեցւոյ դրամներուն
մատակարարութեան խնդիրը, որ քահանաները մուրացկանութեան
կամ իրենց պաշտօնին բերմունքով եկեղեցւոյ չա'տ մը բաները չա-
հագործելու մղած է) հիմնական բարեկարգութիւնը, Մեղքիսեդեկ՝
իր խղճին միայն գոհացում տուաւ հեռի կենալով, չնախադահելով
օտարամուտ թափօրներու կամ հանդէսներու: Անտարբեր իզմիր
թէեւ խլտեցաւ, բայց ինչ օգուտ, ինքն իր մէջ մնաց եւ Մեղքիսե-
դեկ չկնքուեցաւ: Ինչերուն Մալոյ եւ նորերուն Բողոքական մակդի-
րով Ռամիկ մտքերու եւ նախապաշարեալ բարքերու ամենէն խեղճ
դէնքն է այդ, որով կը զինուին պաշտօնի մարդուն դէմ եւ իրենց
սեփականելով ամէն եկեղեցական նախանձախնդրութիւն, ամէն ա-
ւանդապահութիւն, ամէն գիտութիւն եւ հմտութիւն, փսփփիկ մը
բաժին չե'ն հաներ այս երանելի յատկութիւններէն անոնց համար,
որոնց բուն գործն է, պաշտօնն է, կեանքն է եկեղեցին:

Մեղքիսեդեկ իրաւցնէ կ'սիրէր իր եկեղեցին եւ իր բոլոր տն-
ջանքներն ու բաղձանքները լարուած էին անոր բարեկարգ ու բա-
րեղարգ վիճակին: Ինչ որ կար Հայ. եկեղեցիէն ներս՝ նուիրական
էր իրեն համար, հերիք է որ զուտ առհմային կամ հայացած ըլլա-
յին ասոնք: Մնացածը կարեւորութիւն չունէր:

Իբր վարդապետ եւ Եպիսկոպոս՝ լաւ ծառայեց ա'ն Հայ. եկե-
ղեցւոյն, հանդիսաւոր կերպով պաշտպանեց Անոր գոյութեան գե-
րակշիռ իրաւունքը ընդհանուր եկեղեցւոյ մէջ: Կատարելապէս
քրիստոնէամիտ համոզումներով լայն էր իր հայեացքը քրիստոնէա-
կան բոլոր յարանուանութիւններու մասին: Եւ իր այս լայն հայ-

եացքն էր որ զգալ կուտար իրեն իր բարձր դիրքը եւ անոր պարտքերը՝ իբր բարեկարգիչ եկեղեցական մը, որ անհշմարելի եղաւ հասարակութեան համար եւ չզնախառուեցաւ եկեղեցական համայնքին մէջ ալ:

Ի գուր չաշխատեցաւ, սակայն, Մեկքիսեսեկ, իր դրած քարերը անօգուտ պիտի չըլլան ա՛յն քարերուն պէս, որոնք Յորդանանի մէջ հուն կազմեցին Տապանակը անցնելու համար: Եթէ չդռնուին ալ հրմայ այդ քարեր, պատմութիւնը չուրանար Յորդանանէ անցնելու իրողութիւնը:

ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

ՓԱՓՈՒԿ ՀԱՐՑ ՄԸ

Երբ որ փափուկ կըսեմ, հաւատացէ՛ք որ փափուկ է:

Ծանօթ, բարեկամ ընդանիքներէս մէկուն աղջիկը, համարձակութեամբ մը որ պատիւ կը բերէ իրեն եւ վատահոլութեամբ մը որուն հանդէպ կը չփոթիմ եւ որմէ խիստ զգածուած եմ, երկողով մը հետեւեալ հարցումը կուղղէ ինձի:

Ազնիւ Պարոն

Դուք որ ընկերային և մանաւանդ կանացի հարցերով շատ կը սիրէք զբաղիլ և որ — ինչպէս կը տեսնեմ — ջերմ փափաքով մըն էք հայ աղջիկներուն *emancipation* ին, կը հաճի՞ր ինձ ըսել թէ, պատշաճութեան օրէնքներէն չի շեղելու համար ի՞նչ տեսակ վերաբերում ունենալու է աղջիկ մը, կամ ի՞նչպէս շարժելու է երբ փողոցը մինակ գացած առնը կը հանդիպի տանը բարեկամ եղող երիտասարդի մը որ փափաք կը յայտնէ և պատրաստակա՛նութիւն ցոյց կուտայ այդ օրիորդին ընկերանալու մինչև տունը և կամ ճամբան պատուաւոր հաստատութեան մը մէջ պաղպաղակ մը և կամ օշարակ մը միասին սուսելու կը հրաւիրէ զինքը:

Այդ հրաւերը ընդունելով աղջիկ մը պատշաճութեանց դէմ մեղանշած կը լա՞յ արդեօք:

Սպասելով ձեր պատասխանին և խնդրելով որ ներողամիտ ըլլա՞ք ձեզ՝ պատճառած ձանձրոյթիս համար, հաճեցէ՛ք ընդունիլ մեծարանաց հաւատին:

Եթէ իմ տալիք պատասխանովս այդ հարցը լուծուէ՛ր, հօ՛ հօ՛, եւ ոչ իսկ վաշիկեան մը պիտի վարանէի: Այցաքարտ մը եւ վրան երկու ատղ, լինջաւ:

Թրիորդ,

Աշխարհիս լաւագոյն աղջիկը ձեր ըսած պարագային մէջ, առանց վերադառնալուն կրնայ ընդունիլ այդ օրինակ հրաւեր մը, արգմանով որ Սողոմոնին պատուէրը չի մոռնայ: Եմենի՛ր Զֆե՛ջ:

Դժբաղդարար սակայն, մեր ծնողքները առհասարակ ինձի պէս չեն մտածեր եւ ահա ուր է որ խնդիրը կը փափկանայ:

երբեմնի այդ մարդիկը՝ որ տակաւին մեր ծնողքներն են — առանց մեզի հարցոյ ցած ըլլալու կանխաւ — եւ արդի մարդերը որ մենք ենք՝ եւս, դուռն ինչպէս նաեւ ինծի դրող օրիորդը, ասոնք երկու տարրեր փաղանգներ (*phalange*) են որ երբէք իրար չեն հասկնար եւ իրարու չեն հաւնիր:

Խմացականութեան դաշտին վրայ այդ երկու թշնամի բանակները համաձայնեցնելու վրայ է կենդիւրը ամեն անգամ որ ընկերային հարց մը մէջտեղ կը նետուի, մեր համայնքին մէջ մանաւանդ: Այս պարագային մէջ կը գտնուիմ եւս այսօր եւ շատ հաւատք չունիմ յաջողութեանս վրայ:

Մանկաստար աղաներու, եւ Մարեամ տուտուներու աշխարհքը մէկ յօդուածով չէ որ կրնաս բարեչըջել: Հին, փոտած *cancer* ները նշարակի մէկ հարուածով չեն բժշկուիր: Անոնց համար երկու ոչ — աղակաւան երիտասարդութիւններու միասին քալելը ամօթ մըն է, յանցանք մը, մեղք մը, ոճիր մը, իսկ ինծի համար բաներուն ամենէն բնականը, ամենէն պարզը: Նւ ինչո՞ւ համար կուզէք որ դէշ երեւայ աչքիս աղջիկ մը որ իր ծնողքին բարեկամը եղող երիտասարդի մը հետ որ ատէսի իրենց տունը կուգայ, րեֆլիքսիզ, սիրուած, յարգուած պարոն մըն է, զի կրնայ փաղոցին մէջ խօսել, միասին քալել, վախնալով մայրիկին յանդիմանութենէն եւ դրացիներու — որ մեր էն մօտ գտնուող, պատկից թշնամիներն են ընդհանրապէս — այո՛, այդ դրացիներուն ի՞նչ պիտի ըսեն էն:

Սիւալ հասկցուած բարոյականի մը, կէս կրթութեան, անճոռնի զարդացումի մը արդիւնք այս ամենը: Այդ պղտիկ աղատութիւնը որ երկսեռ երիտասարդութիւնը կը խնդրէ ծնողքներէ, այս վերջինները մերժելու իրաւունք չունին:

Լաւ հասկցուած ազատամտութեան շնորհիւ է որ մեր աղջիկները պիտի ըլլան այն կիները որոնցմէ պէտք ունի մեր ընկերութիւնը: Հին առեհներու մօռնջ բռնող, սեփիրին փօշեմ անգամալոյծի պէս փռող, իր միսերուն միայն խնամք տանող կիներ չէ որ պիտի դոհացնէ մեր ընկերական, բնասեական պահանջումները: Ինքզինքնին կառավարող, ինքնաճանաչ, կամքի տէր, իրենց դերին գիտակից կիներն են որ այսուհետեւ պիտի վնասուին եւ այս ճնշող, խաւարեալ կեանքի մթնոլորտին տակ չէ որ կրնան բուսնիլ, աճիլ այդ հեշտաբոյր տունկերը: Մօրը փէշին հտեւ պահւորտող, վարագոյրին մէկ ճկքորածքէն դուրս նայող, Ժեմըլլիկիլը միայն կարգացող, պարբերաբար պահք բռնող աղջիկները այլեւս այս աշխարհքէն չեն եւ մազըլն, խուզիի պէս օրիորդները բան մը չեն ըսեր մեզի: Աւելի աղատամիտ, նուազ նախապաշարեալ, ճշմարիտ կրթութիւն մը պէտք է տալ անոնց, առանց կեղծ բարոյականի, առանց սուտ յատկութիւններու:

Այդ պայմաններուն տակ միայն աղջիկ մը ինքզինքին տէրը

կրնայ ըլլալ, հասուն դատողութիւն մը կրնայ պաշարել մտքին մէջ, կեանքի ամենօրեայ անակնկալները այլ եւս չեն շփոթեցնէր զինքը եւ անոր պայքարները չեն մոլորեցնէր իր առաջին քայլերուն մէջ: Փորձեցէք անգամ մը աղջկան մը վզին վրայ թողուլ սանձը եւ պիտի տեսնէք թէ ստիպուած պիտի ըլլայ ոյժեր ստեղծել ինքզինքին՝ դէմ դնելու համար այն ամեն փորձանքներուն որոնցմով լեցուն է կեանքը: Զօրաւոր կիները, պատուաւոր կիները, կիները որ չեն խաբուիր, իրենց պարտականութիւնները ճանչցող կիները այն աղջիկներէն կ'ելլեն որոնք՝ իրենք իրենց ձեռքով դժած են ճամբան ուրկէ պէտք է բնթանան, եւ ընտրած են այն սկզբունքները որոնց պէտք է հետեւին: Ասոր եւ անոր կամքէն եւ կամ խելքէն կախում ունեցող աղջիկներու հոգիները վահերոտ կ'ըլլան, մտքերին հեղուկ, խիղճերին ազագուն եւ կամքերին թոյլ: *Fanfanyer* են ասոնք որ առասանի մը ծայրէն կ'ստուգուած կը շարժին *Holden* ի ֆանթոզներուն պէս:

Կեանքի փորձառութիւնը ձեռք անցնելու, դէշը աղէկէն զատելու համար, աղջիկ մը պէտք է որ չփման մէջ զտնուի ուղղակի ամեն փորձութեանց հետ: Իրենք զիրենք կարենալ կառավարելու ուսմունքը այլ եւս ձեւմկցած մաղերով գլուխները չեն որ պիտի կրնան տալ իրենց: Եթէ անգլիացի եւ գերման աղջիկները շատ պարկեշտ, շատ պատուաւոր կը գտնենք, պատճառը այն է որ ազատ կապրին անոնք, իրենց ծնողքին անմիջական հսկողութեան տակ բնականոսքար: Եւրոպական աղջերու մէջ, մանաւանդ հիւսիսայիններուն, մայր մը իր աղջկան բարեկամութիւն է՝ մտերմագոյնը պարզ խրատատուն: Եւր մէջ մայրը յանդիմանութեանց տուրակն է, վախցնող ոգին Անգլիացի աղջիկ մը երբ սէր մը կ'զգայ երիտասարդէ մը համար, ամենէն առաջ մօրը կը բանայ իր սիրտը, իսկ մեր մէջ երբ աղջկան մը ինք կը սիրեմ կըսես, առաջին բանը որ միտքը կուգայ սա է.

— Աման, մայրիկս չիմանայ:

Հոս է ահա ասիկ անոնց եւ մեր տուած կրթութեան եղանակին տարբերութիւնը: Բռն չեմ ուզեր անշուշտ թէ աղջիկները պէտք է բոլորովին զերծ մնան մօր մը հսկողութենէն, ընդհակառակը անոնք պէտք է ցուցունեն իրենց զաւակներուն չիտակ ճամբան, մաս մը հանեն իրենց փորձառութիւնէն, ցոյց տան վտանգները կեանքին եւ անոյ խրատներով ասողջ գաղափարներ գետեղեն այդ պզտիկ գլուխներուն մէջ: Ի՞նչ պատուական կերպով իրենց դէրը կատարած պիտի ըլլան մայրերը եթէ սոսկ բարեկամութիւնները դառնան իրենց աղջիկներուն որ սիրուած եւ հասկցուած ըլլալուն վատահայելը չի փնտոն խորհրդակից մտերիմ մը:

Գալով այն հարցին որ յօշուածիս նիւթն է այսօր, անտարակոյս մէք համայնքին ողջախոհ մասը գաղափարակից պիտի ըլլայ ինծի:

երբ ըսեմ թէ օրիորդ մը ոչինչ կը վտանգէ, եթէ տանը բարեկամը եղող, իր ծնողքէն ճանչցուած եւ յարողուած երկոտասարդի մը հանդիպելով փողոցին մէջ, անոր ընկերակցութիւնը չի մերժեր եւ կը ներէ որ զինքը առաջնորդէ մինչեւ տուն:

Սխալ է կարծիք թէ աղջիկները զլիսէ կելլեն երբ երկոտասարդներուն հետ առանձին կը տեսնուին: Այն կըթուլիւնը որ երկու կողմին ալ կը արուի այսօր հաւասարապէս, ամենէն հաստատ պատժարն է որ առանկ վտանգի մը դէմ կընայ դրուած ըլլալ: Ոչ աղջիկները տղոց համար եւ ոչ ալ տղաքները աղջիկներուն արգելելալ պառակէն դադարեալը ներշնչելու են մէկ մէկու: Աղջիկ մը որ սովորաբար հարումի մէջ է երկոտասարդներու հետ, անոնց հետ ազատօրէն, մտերմօրէն կը խօսի, անոնց ընկերութենէն չի խրաչիւր նուազ ենթակայ է մօլորումի, անկման՝ քան անոնք որ երկոտասարդի մը ձեռքը չեն բռնած ընաւ կեանքներուն մէջ: Հազարաւոր օրինակներ կընայի տալ այս ըսածս ապացոյցանող եթէ չվստնայի գրածս չափազանց երկարելու: Ամփոփելով բսիկքս, Օրիորդ — խօսքս անոր է որ քաջութիւնը ունեցաւ զիս *oncle Sarcely* անդ զնշելու — կընամ ձեզ վստահեցնել որ եւ ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ երբ ձեր բարեկամներէն մէկուն կը թոյլատրէք որ ձեզի ընկերանայ: Թէ ինչ վարմունք պէտք է ունենաք իրեն հետ, այդ մասին կը յանձնարարեմ որ մայրիկին խրատներուն զիմէջ, իսկ եթէ ձեզի պաղպաղալ մը միտին առնելու հրաւիրէ, այդ պարագային մէկ խորհուրդ մը միայն կընամ տալ, այն է թէ նայեցէք որ *crâne chantilly* ապուրէք որ ինձ համար լաւագոյն ստանուէն է զոր Քօսթին կը պատրաստէ երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ չարաթ օրերը: Ուրիշ խրատ մը: Պաղպաղակով եւ կամ օշարակով զովացէք, հոգ չէ, բայց երկոտասարդին հետ մի տաքնաք անմիջապէս: Հակառակ այս յօշուածիս — ասկէ վերջը հարիւր հաւ ալ եթէ գրուին նոյն իսկ — նորէն կարծուածէն աւելի աղջիկներ պիտի գտնուին որ պիտի վարանին եւ ինչ ընկերներն չպիտի գիտնան եթէ օրին մէկը փողոցին մէջ հանգիպին բարեկամի մը որ պզտիկ կամ մեծ Քօսթինին հրաւիրէ զիրենք: Ենդձերը այսպէս եւ չէ: Եթէ երբեք սակայն օրին մէկը առնոք այս փորձանքին հանդիպին եւ իրիկունը իրենց բրածին հաշիւը տան ծնողքնուն, մէկի դէմ հաշար դրաւ կը գնեմ որ պզտիկ չափ մը պիտի ուտեն — ինչ որ *chantilly* ան պէս չի գովացներ — հայրիկէն կամ մայրիկէն եւ սա խրատը պիտի վերջացնէ խօսակցութիւնը:

— Նե խե, այս անգամ լսան մըն է եղեր է, բայց ուրիշ անգամ եթէ քուզ զայ նէ՝ սխալն հա՛, նա չըսեա, պիտի ըսէ հայրիկը:

Եւ ըսել թէ այդ հայրիկը բարոյական կամ պատշաճութիւն ըստած բաներէն սո չափ խաղաղ չունի: Տեսէք թէ ինչու եւ իսկ մը հայրեր եւ մայրեր գիտեմ որ ընաւ մտքերնուն չեն անցներ

իրենց աղջիկներու արգիլել որ շարունակ դուռը չի կայնին։ Աղջիկներ կան որ շարունակ դռան առջև կայնած կը տեսնես առտու, կէս օրին, գիշերը, կէս գիշերին՝ ճիշտ սիրաշանը սպասող Բառնօթ սպասուհիներու պէս։ Այդ ծնողքները չեն ուզեր որ իրենց մէկ բարեկամ երիտասարդը ճամբան առաջնորդէ իրենց աղջիկները տոսը վայրկեանի համար եւ ձայն չեն հաներ երբ օրը տասը ժամ շարունակ փողոցին դռան առջև կայնած կը տեսնէ քաղաքիս ամբողջ հասարակութիւնը։ Աղջկան մը համար շարունակ փողոցին դռան առջև կայնիլը աւելի վարնոց բան է քան բարեկամի մը հետ ճամբան քաշիլը։ Մարեամ տուեսունները եւ Մանկասար աղաները այսպէս կը հասկնան բարոյականը։ Ձեք գետեր որքան կուգէի ներկայ ըլլալ այն տեսարանին զոր քիչ մը վերը նկարագրել փորձեցի այսինքն երբ Մանկասար աղան կը յանձնարարէ իր աղջկան որ մէյ մ'ալ փողոցին մէջ բարեկամ երիտասարդի մը երես չիտայ։

Ա՛խ, եթէ կարելի ըլլար փափաքս իրադարձել, անպատճառ կահուղիկ կերպով պիտի մօտենայի այդ մարդուն եւ պիտի ըսէի։

— Հոս եկուք նայիմ, Մանկասար աղա, քեզի բան մը պիտի հարցնեմ, ապ Կընտ։ Ինչո՞ւ համար այդքան կը բարկանաս, մարդ Աստուծոյ, երբ աղջիկդ անմեղ կերպով կը խոստովանի թէ ցերեկը Պ. այսինչին հանգիպեր է եւ միտսին մինչեւ տուն եկեր են։ Ասկէջ ի՛նչ կ'ըլլայ, ըսէ նայիմ։ Ձմեռը, կը յիշե՞ս, օրիորդը պարահանդէս տարեր էիր, ան գէշերն ալ մէկ՝ մէյ մ'ալ աղւորցեր էր։ Տէքօլթէն մարդու խելքը դիւնէն կ'ստնէր, անանկ չէ՞։ Արդ, այդ իրիկունը անձանթօ պարոն մը միջոց մը եկաւ եւ վախի մը համար *engazé* ըրաւ օրիորդը։ Բնականաբար ձայն չի հանեցիր։ Նայիս մէյ մ'ալ ոտքի ելաւ եւ փաթթուեցաւ պարոնին՝ դուրը անոր ուսին կոխած։ Ըիշտ քսանըհինգ վայրկեան այդ դերքին մէջ պարեցին շունչներին եւ մաշկերին իրարու խառնելով, անանկ չէ՞։ Այս բանը տեսար եւ ձայն չի հանեցիր։ Վաղը լինալուն պէս թեւը տառ աղջիկդ եւ պիւֆէն դացին, բաթ, բա՛թ, շանքանեաներու բացուիլը իմացար անշուշտ, նորէն ձայն չի հանեցիր, անկէց ետք ժամ մը թեւ թեւ պարտեցան, հասան, ելան, խօսեցան, նորէն խօսցին, նորէն պարեցին եւ թեւեւ ուրիշ բաներ ալ բրին որ ես չի տեսայ։ Եւ դու հեռուէն քէֆ ըրիր որ աղջիկդ կը պարէր։ Ասի՛լայ իրաւունքդ էր։ Բայց այսօր այդ միւսնոյն աղջիկդ փողոցը քու ճանչցած բարեկամներուդ մէկուն կը հանգիպի եւ քոլ քոլլի քաշելով տուն կուգայ։ Եւ եղածին մէջ ո՛չ տէքօլթէ կայ, ո՛չ շանքանեաց, ո՛չ միւղիք, եւ ո՛չ ալ վախ։ Բայց դու խոսի կ'ըլլես, կը պոռաս եւ կը շտիտ, անանկ չեղա՞ւ։ Հիմայ իրաւո՞ւնք է ասիկայ, Մանկասար աղա ըսէ տեսնեմ։

Որո՞ւ կըսես, մարդը խօսք չի հասկնար եւ աղջիկը կը տուժէ։ Եւ ըսել թէ մեր մէջ ծնողքներուն եօթը ու թերորդը Մանկասար

աղաներ են պարզապէս:

Այս ամենը կարգի բերելու համար, այս ոլորմելի վիճակը փոխելու համար գիտէ՞ք ի՞նչ պէտք է: Ընդհուպ ուրիշ շախմատը . . . պառաւանդ ցուրտ մը:

3. ԱԼՓԻՍ

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵՆՏՐՈՆ

✱ Անցեալ երեքշաբթի, 19 Յոգոստոս, Վեհափառ Սուլթանի զահակաւումն ըստ բարեբաւտիկ տարեդարձին առթիւ՝ Առաջ. Փոխանորդ Արժ. Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Միշտական ընկերակցութեամբ երկու քահանայներու, Ազլ. Վարչութեան անդամոց և խումբ մը երգեցիկ տալիքներու գնաց Կոստանթնուսի պալատը և ներկայանալով Բարձր. Կոստանթնական Վեհափառ Սուլթանին ի պիտոյ չափով և պիտոյ չափով շնորհատուրէ Երրորդ. Կայս. Վեհափառութեան երջանկաբեր զահակաւումն տարեդարձը և այս բարեբաւտին առթիւ յայտնեց նաև իր հեռւին երախտագիտական և հաւատարմական զգացումները. ապա աշակերտներէն մին աբուսասանց շնորհատուրական զեղեցիկ ուղիւ մը տոնկերէն լեզու և սրտաբախ մաղմարները ըրաւ Վեհափառ Սուլթանին կենաց և արեւա-տունեան համար չմոռնալով նաև ջերմ-զին շնորհակալութիւններ յայտնել Բարձր. Կոստանթնի որ՝ իբր արժանաւոր ներկայացուցիչ իր Յոգոստոսական Վեհափառին և գործադրող Անոր երկրաչէն բաղձանաց՝ իմաստուն վարչութեամբ կ'սխալ իր պաշտօնը յոգուտ և ի յառաջդիմութիւն բարեբաւտ ամէն ազգէ հաւաքակութեանց: Փառաբանելով չօ՛ք հաշտ և անարգիտ աշակերտներ յաջորդեցին այս ուղիւն: Երբ ըստ արժանիքի և արժանիքի զեղեցիկ Վեհ. Սուլթանին առջև տոնկերէն զեղեցիկ երգեր և ջաշարով պատուաբերելէ յետոյ մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ պատ-ճառելով Բարձր. Կոստանթնի: Դիշերը Առաջնորդարանի մեծ դռան և շէնքին ձակարդ լուսազարդուած են զոյնզոյն կանթակներով, լապտերներով և ժամ. դրօշակներով:

✱ Վեհափառ Սուլթանի զահակաւումն բարեբաւտիկ տարեդարձին առթիւ երեքշաբթի կէսօրէն տուած՝ քաղաքիս Կոստանթնուսի բարձրատուն պաշտօնեաներ, հիւպատոսներ, ակադեմիք անձնաւորութիւններ և ամէն հաստիքաւորութեանց կրօնական պետեր Կոստանթնական պալատը այցելութիւն տուին Բարձր. Կոստանթնի և իրենց շնորհատուրութիւնները յայտնեցին:

✱ Երեքշաբթի զիշեր անօրինակ շքեղութեամբ տոնեց Իգմիք. Յոգոստ. Կայսեր զահակաւումն բարեբաւտիկ տարեդարձը: Ամբողջ քաղաքը արեւատական լոյսերու հեղեղով մը ողողուցաւ. քարախին մէկ ծայրէն միւսը Ֆրանկաց. ճաղը, պաշտօնական ամէն կարգի հաստատութիւններ, մանաւանդ Կոստանթնական պալատը, զօրանոցը, ժամացուցարանը, տարակը՝ ժամ. դրօշակներով, զոյնզոյն լոյսերով և լապտերներով վառ ի վառ կը փայլէին և ակնախաղ համայնապատկեր մը կ'իլազմէին ցնծալից և խանդավառ. ժողովրդեան տոյսի պերճ լուսավառութիւններ, հրախաղածութիւններ, չուսաղածութիւններ ամէն կողմ անօրինակ ոգևորութիւն մը կ'սփռէին. ոչ չուսաղ շքեղութեամբ լուսավառուած էին նաև արաբականները, մասնաւորապէս Իսլամական պարտէզը և Համլիտէ արհեստից փարմարանը և ի յոգովրդեան անձուն բազմութիւն մը ամէն ազգէ և ամէն դասակարգի՝ կ'արմըր կառ բերով, թրամփայներով և շաւերն ալ հեախան, ամբողջ Քարաթաշի. Սալամանէի և Կարանթի մայր եկեղեցիներ լեցնելով. Կոստանթնական պալատի հրաշաքական յետոյ՝ ամենն աւելի ոգևորութիւն տրուող կեդրոնէն էր Իսլամական պարտէզը ուր թուրք և քրիստոնեայ անձուն երկու բազմութիւն մը որ լուսավառութիւն

բուռ երկներանոց հրձիւներու և ներդաշնակ նստաբաժնու Թեմանց առթիւ մինչև Լիւ գիշեր կ'վայելէր այս դիւթական անտարաշնոր աշտակտ ամբողջ իզմիր՝ իր այլացեղ և այլակրօն բովանդակ բնակչութիւնով ցնծագին տօնեց իր Սգոստաթառ Վեհապետին գահաթալուծեան բարերատարիկ տարեկարծը:

✱ Մարկիստի համաճարակով վտանգաւոր համեմատութիւններ առած է քաղաքիս մէջ և մահերու թիւը ամեցուն հանդամանք մը. իրաց այս վիճակին առջև տեղւոյս Առողջագոհական Վարչութիւնը, Թաղապետութիւնը և բժշկական մարմինը մասնաւորապէս պարտաւորէ ընկելով այս տուտաւորում որու համար յատկացուած են 25 բժիշկէ Սգոստ. 1 էն մինչև 17՝ ծաղիկէ մեռնողներուն թիւը եղած է 102:

✱ Ինչպէս կ'լիշեն ընծ երգողները, մեր անցեալ թիւով քանի մը տող բան գրած էինք Քօրաէլիոյ Թաղ Խորհրդոյ և վարժարանի տեսչին միջև եղած անհամաձայնութեան առթիւ որ՝ բարեբաղդարսր՝ այժմ կարգադրուած է Պ. Տեսչին պաշտօնի մէջ վերաճատաւամբ. մեր այդ տողերը որոնցմով ուշած էինք մասնաւորապէս շեշտել Քաղ Ժողովոյ հակառակորդ ընծացրո՝ համանման երկու պարագաներու մէջ, կ'երեւի թէ Պ. Բարձրոյ ջիղերը զրգռած են և ճշդիւ աչք ջղաքրկիւ վիճակին մէջ էր որ երեք չորս օր առաջ պատիւ աւանցանք փողոցը հանդիպելու յիշեալ պարոնին որ մեզ տեսնելուն շփոշխոտով մեր վրայ բաղեց և յռզեալ ու զայրացկոտ շեշտով մը— որ ասպետական ըլլալէ շատ հեռու էր— ա Պարոն, ըստեւ, կրնար ուզածնուդ չափ լինձի գէմ գրել ձեր Թերթին մէջ. բանի որ չէք կարող կշռել ձեր լղբօնով գրութիւններու ծանրութիւնը, բայց չեմ ներքեր որ կ'ոգն աւանդը արտասանեք: Անշիւթ՝ զիտել ասիւնք այդ ամբարտաւան պարոնին որ զինք անձնապէս չենք քանչնար. Թէ փողոցը՝ մատերու սպառնալից շարժումներով մեզի գոտ տալու չափ միամիտ պէտք չէր

ըլլար ինք և եթէ ունէր բակիր մը կրնար գրով և հրապարակաւ բռնէ: Անոր վրայ Պ. Բարձրոյ սպառնալիքի դարձուց իր խօսքը և առաւելի և ալ բառեր սկըսաւ ժայձքել. բարերազարար պաղարիւնութիւնը ունեցանք համբերելու, նկատի ունենալով մեր Թեմին հիւանդագին վիճակը՝ պատուատի պատճառաւ և ոչ բռնամատին վտանգաւոր ըլլալը՝ մերենայի մը արկածով, և այս պաղարիւն դիրքով վերջ տուինք մեր ինքնակրէ հակառակորդին ըմբշամարտելու մարմադին՝ զոր կ'զգար նա ապահովապէս աւանց նկատի առնելու անոր հետեանքները՝ ի վնաս իրեն, ու ասինք բալեցինք: Արդ՝ այս անախարժ դէպքին մէջ ինչ որ աւելի ցաւ կ'պատճառէ մեզ՝ այն փողոցային վարժուներն է զոր կ'ունենայ վարժարանի տեսուչ մը ըմբշաւարակի մը վայել շարժեւծեով. փոխանակ զրչի գէմ գրիչ շարժելու և իր գաւոր պաշտպանելու օրինաւորութեան և համեմատութեան ասեմանին մէջ բայց Թո՛ղ լաւ գիտնայ Պ. Բարձրոյ Թէ այս ընծացքով շատ բան կ'կորսնցունէ իր արդէն ազդուն համբաւէն՝ Թէ՛ իբր տեսուչ և Թէ՛ իբր կրթութեան պաշտօնայ. Թող գիտնայ Թէ մենք իբր հրապարակագիր՝ իրեն չափ և իբրեւ տեւի նախանձախնդիր ենք ինչպէս ամեն կրթական պաշտօնէն՝ նոյնպէս և իր տիկնոջ պատուը մասին որու գէմ սովակ և ոչ իսկ մէկ բառ գրած ենք վիրաւորչէ. եթէ Պ. Բարձրոյ կ'վստահի իր անհատական ուժերուն և կարողութեան՝ իբր տեսուչ, Թող զործնականապէս ցոյց տայ Թէ ինք պէտք չունի իր կ'ոչ օժանդակութեան և ընէ զայն իր տան և զաւակներուն տիրութիւնը բայց ցորչափ ինք և իր ախիւրը կ'մնան հանրային կրթական հաստատութիւն մը ճարելու պաշտօնին մէջ և առթիւ ներկայացած տուն միշտ պիտի քննադատուին իրենց Թերթութիւնները և սխալ արարքները, ինչպէս նաև ի հարկին զոգնութեան բառերով պիտի գնահատուին իրենց առաւելութիւնները: Գնահատուածներ գերծմալաւ մեծաշնորհք սովակին ո՛չ մէկ կրթական պաշտօնի աշուած է. Ըլլո՛ւ տեսուչ, բլլո՛ւ տեսուչ:

ՀԱՅ - ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄԱՂՆԻՍՍ.

Հայ-Ամերիկեան վարժարանս իր Բ. տարեշրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Սեպտ. 1ին Բշ. օր:

Վարժարանս կ'ընդունի ցերեկեայ ու գիշերօթիկ 6 տարեկանէ վեր աշակերտներ և աշակերտուհիներ որոնք կը զեանդուին երկու տարբեր յարկերու մէջ:

Ցերեկեաներու տարեկան շահն է 10 մէճիտ, ամսական մէլմէկ մէճիտ վճարելի. իսկ գիշերօթիկներունը 12 Օսմ. սսկի, կէսը կանխիկ կէսն ալ Յունվարին վճարելի: Իրենց աղքատութիւնը հաստատուած ուշիմ և աշկատասէր աշակերտներ ձրի կրնան ընդունուիլ: Վարժարանս ունի կեդր. Ուսումն. Խորհուրդի հրապարակած կազմական կանոնադրին և ժամանակիս պահանջումներուն համաձայն ծրագիր մը որ կը տրաւարէլ պիտաւտակ բարոյական առողջ դաստիարակութիւն մը և մաստրական դարձացման անհրաժեշտ եղող ամենակարեւոր սուսումներն և առողջապահութիւնն ու ժարմամարզ, ինչպէս նաև Հայերէն, Տաճկերէն, Դադղիներէն և Անգլիերէն լեզուները, որոնց խրաքանչիւրը կ'աւանդուի նոյն ուսման ու լեզուին հմուտ մասնապէս դաստաւաններու միջոցաւ:

Վարժարանս իրեն յարակից արհեստանոցի մը մէջ աղջկանց կը սորվեցնէ չափական ձեւագիտութիւն, կտր և ասեղնադրութիւն, նոյնպէս իր բարձրագոյն կարգերուն համար ամէն տարի Մարտ և Ապրիլ ամիսներուն մէջ կը բանայ շերամարտութեան զա նթացք մը և դորձնական կերպով կը սորվեցնէ աշակերտներուն հո"Ր նտքանալ, շեքում բուժանել և խողակ հանել:

Արնցմէ զատ իր բակին մէջ ունեցած ընդարձակ պարտէզը զրած է ծաղկեմշակութեան վարժուելու փափաքող երկսեռ աշակերտներու տրամադրութեան տակ:

Վարժարանիս Վարչութիւնը հաղորդակցութեան մէջ ըլլալով Հայ և օտարագոյի երկրորդական վարժարաններու (Ecoles Secondaires) վարիչ-բարմիներու և վաճառականական մեծ տոներու հետ, ղեկութիւն ունի ղեկեղելու իր ընթացաւորանները բարձրագոյն վարժարան մը, կամ ո' և է առևտրական գործատուն մը:

«Խնիօն» Ազաւոյմագրական ընկերութեան քննիչ պատուիրակ Մեծ. Գրիգոր ԼՖ. փաթեքանեան, վարժարանիս կողմէ պաշտօն ունի իր զբաղուած բաղաքներուն մէջ աշակերտներ քննելու, անոնց համար րանակցելու և զանոնք արձանագրելու:

Բանակցութեան և աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար պիտի առ Գր. ԼՖ. Էդմիլիան՝ Տեսուչ Հայ-Ամերիկ. Վարժ. Ի Մաղնիսս:

Սոյն վարժարանի համար կը փնտռուի դաստիարակ - ուսուցիչ մը որ ղեկնայ նաև Անգլիերէն:

Իզմիր - Գասապա Երկարուղոյ Ընկերութիւնը հաւանած է բացառիկ արտոնութեամբ մը կիս-գին տոնակներով փոխադրեչ Մանիսս մեր գիշերօթիկ աշակերտները, հետեւաբար փափաքողներ կանոնիսն պէտք յայտնեն մեզ իրենց անունները:

Գեղեցիկ սեռին համար
Գեղեցիկ հովանոցներ

Ե Բ Լ Ե Բ

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՀՈՎԱՆՈՑԻ
ՇԻՇԷՃԻԼԷՐ ՓՈՂՈՑ

«Ամեն բան իր տեղին
գնելը խելացուքիւն է :»

Որքան հաճելի է **ԱՂՈՒՈՐ ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐՈՒ**
տեւքը տարուան առեղանակին՝ որոնք որչափ արեւուն
խաճող ճառագայթներուն գիմադրող նայնչափ ալ փայ-
լուն զարդեր են իգական սեռին ձեռքը և մանաւանդ
օգտակար զարդեր :

Ե Բ Լ Ե Բ առանցամ' ևս յաջողած է հովանոցի տե-
տակներու ամենահարուստ ճոխութեամբը իր վրայ հրա-
ւիրել հանրութեան ու շաղրութիւնը, Հոն կը գտնուի
ապահովագէտ, ճաշակներուն ԱՄԵՆԷՆ ՆՈՒՐԲԸ, գոյնե-
րուն ԱՄԵՆԷՆ ՇՔԵՂՆԵՐԸ, նիւթեղէններուն ԱՄԵՆԷՆ
ԸՆՏԻՐԸ և գիներուն ԱՄԵՆԷՆ ԱԺԱՆԸ :

Հարսանեկան հովանոցներու մասին ևս անմիջելի է
Ե Բ Լ Ե Բ, ինչպէս նաև ամեն կերպով յանձնարարելի
են ԷՐԻԿ ՄՐԴՈՑ ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐԸ որոնք թէ՛ աժան են
և թէ՛ գիմոցկուն :

Ե Բ Լ Ե Բ վաճառատան հովանոցներու ակնահաճոյ
ցւոյս գրութիւնը կ'արժէ տեսնել :

Մեծածառնակ զնոյններու համար մասնաւոր պայման
ներ :

Գաւառներէ եկած ամեն յանձնարարութիւններ
պէտք է ուղղօ ին առ :

ՅԱԿՈԲ ՊՕՍՏԱՆՃԵԱՆ
Ծիշեմիկեր Փոլոյց - ԻԶՄԻՐ

Լ՝ Է Գ Ի Թ Ա Պ Լ Ը

L'EQUITABLE

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հաստատեալ 1859 ին

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԱՄԵՆԷ ՀՍԿԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ.

ԱՄԵՆԷՆ ԲԱՐԳԱԻԱՃԸ

Երաշխաւորութեան գումար 1,862,639,249, 50 Ֆրանք

Յաւելեալ գումար 386,639,249, 50 Ֆրանք

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԷՋ ԵՒ ՈՉ ՄԷՋ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՍԳԱՆ ԿԱՐԵԻՈՐԷՅԱԻԵԼՈՒՄ ՄԸ ՈՒՆԻ

ԲԱՐԳԱԻԱՃՈՒԹԻՒՆ

Քսան տարուան շրջանի մը մէջ ապահովագրուած գումարներ:	Է-Գ-Ի-Թ-Ա-Պ-Լ-Ը	Հաստատեալ 1859 ին	17,365,393,076
	ՄՈՒԶՈՒԱԼ ԼԱՅՑ	» 1843 ին	4,331,685,340
	ՆԻԻ - ԵՕՐՔ	» 1845 ին	3,622,370,601

Այս ընկերութեանց հաստատութեւնն մինչեւ 31 Դեկ. 1901 ապահովագրուած գումարներ	Է-Գ-Ի-Թ-Ա-Պ-Լ-Ը	40 տարի	Ֆ. 19,713,147,469
	ՄՈՒԶՈՒԱԼ ԼԱՅՑ	56 »	» 17,249,478,025
	ՆԻԻ - ԵՕՐՔ	54 »	» 17,334,869,928

Իզմիրի և չրճականերու Ընդ. Գործակալք

ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՔԻԻԶԻԻՔ ՎԷՋԻՐ ԽԱՆ

ԷՏՈՒԱՐԴ ԳԼԱՐԲ EDWARD CLARKE

3, 2, 1 Համիկի անցք

ԻԶՄԻՐ

Ամեն տեսակ հողագործական և շոգեշարժ
մեքենաներ, ինչպէս նաեւ աղօրիքներ և ն. և ն.
միշտ կ'ըմբռնին պատրաստի:
Յանձնարարելէ առաջ ուղեցէք մեր գիները:

ՏՐԻ ՎԻՃԱԿԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ԱՐԶԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԶՄԻՌՆԵՈՅ

ԱՐՏՕՆԵԱԼ ԿՍԵՍ. ԿՍՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷ

Մեծագոյն պարզէ 600000 զրշ.

Թիւ տոմսակաց 14,000

Թիւ շահաւորու 7000

Գին տոմսակաց՝ $1/1$ 4 մճա., $-1/2$ 2 մճա., $-1/4$ 1 մճա., $-1/8$ $1/2$ մճա.:

Փափաքողը կրնան ստանալ այս տոմսակներէն Մանաւ — բաղ զրբ-
կելով: Իզմիրի մէջ կարելի է գնել հետեւեալներէ.

Տխարը Միտաք Մօրուքեան և Ընկ. Բաւաթ Եռասփ

Տխար Ժաղող Ռուսո, Սէվլի խան

» Նիսիմ աը Վիտա, Չուխա պետկատէն 32

» Մօրաօշէ Լէվի, Արապ խան 1, 15

Գործակալութիւն Ի. Կ. Պօլիս

Տվարը Տրվիտան և Վէնիմուրա, Քիւշիք Խումայիլ փաշա խան 8, Սիրէնի:

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅՈՒՑԱԿ ԴԱՍԱԳՐԵԱՆՅ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Առողջաբանութեան տարերք աղջկանց համար	4
Առտնին Տնտեսութիւն	6
Բանալի հայերէն շարադրութեան	3
Առաջին Հնթերցարան (4րդ. տպագր. 1902)	5
Երկրորդ " (1902)	4
Երրորդ " (3րդ. տպագր. 1900)	5
Չորրորդ " (8րդ. տպագր. 1902)	6
Իրաբանութիւն (3րդ. տպագր.)	5
Հնդհ. Պատմութիւն Ա. հատոր	5
" " Բ. " "	7 1/2
" " Գ. " "	10
Պատմութիւն Հայոց	7
Պատմ. բնական գիտութեան	5
Մանկական պարտեզ Կ. Վ. Պաշայան Եր. Կր. Կր.	1 1/2
Նոր Ալբերնարան " "	1/2

Մեծաքանակ գնողներու համար 25 % զեղչ. ճամբու ծախսը գնողներու վրայ:

Վճարմունք կանխիկ են:

Յանձնարարութիւնք առանց կանխավճարի՝ անդոր. ծադրելի կ'մնան:

Դրատունս կեդրոնատեղի է Կուպարեան Ֆրանս - Հայ աշխարհիկ բառարանի, ինչպէս նաև ամեն հայ հեղի. նախներու երկասիրութեանց և թարգմանութեանց:

Նպաստաւոր պայմաններով դրատունս կ'ընդունի՝ իր սեփական գրքերէն զատ՝ նաև ամեն տեսակ գիրքերու վրայ յանձնարարութիւններ:

ՎԱՐժԱՐԱՆ ՆԱՐԶ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԻՆՆԱՅ

Պ Զ Մ Յ Բ Ո Ն Յ Պ

(Գեներալիոյ Մահալէ ք/ւ 89)

Վարժարանս 1846 ին իւր հաստատութենէն ի վեր միշտ ընդհանուր համակրանք և համարում վայելած է, ո՛չ միայն համայն Զմիւռնիարեակ մեր պատուական ազգայիններէն, ալ նաև զանազան օտար ազգերէն՝ որոնք ամենայն վստահութեամբ իրենց դատակաց դաստիարակութիւնը վարժարանիս յանձնելու փութացած են։ Վարժարանիս նպատակն է՝ իւր աշակերտները կրթել Գրիստոնէական հոգւով, ճշմարիտ պատկարակութեամբ և հիմնական ուսմամբ զիրենք ատակ ընել ընտանեկան պարտքերը լաւ կատարելու և դործի մարդ ըլլալու։ Գիտութիւններն ու լեզուները Միթիթարեան վարդապետներուն հետ ուրիշ օտարազգի մասնագէտ ուսուցիչներ կ'աւանդեն։ Ուսմունքը ժամանակիս ու տեղւոյս բոլոր կարեւոր գիտութիւններն ու լեզուները բովանդակելով՝ վեց դասի բաժնուած են, ըստ հետևորդի եթէ հասակը կամ ներքին տրամադրութիւնն արդէն չըլլայ՝ ազան 6 տարուան մէջ իւր ուսմունքն աւարտելով իւր վկայականը կ'ընդունի և նոյն վկայականովն առանց քննութեան կրնայ վճննայի, Գերմանիոյ, Գաղիոյ, Իտալիոյ և Զուիցերիոյ բարձրագոյն դպրոցները յաճախել։

Վարժարանիս պարտաւորիչ լեզուներն են Գերմաներէն և Գաղլիերէն՝ որոնցմով կ'աւանդուին միտ բոլոր գիտութիւններն։ Իսկ Հայերէն լեզուն պարտաւորիչ է միայն հայ աշակերտաց համար։ Այս լեզուներէն զատ կ'աւանդուի նաև Անգլիերէն, Տաճկերէն, Իտալերէն և Յունարէն։ Ինչպէս նաև զծագրութիւն, երաժշտութիւն և մարմնամարզութիւն, միայն թէ ասոնց համար զատ վճարում կայ։ Ինչպէս ամէն գիտութեանց, բայց իմաստաւորի առեւտրական գիտութեանց մեծ խնամք կը տարուի, որպէս զի աշակերտք նոյնները տեսականապէս և դործնականապէս լաւ սորվելով վերջէն ի գործնականին նեղութիւն չկրեն։ Ուսումնական տարին 10 ամէն բաղկացած է. Սեպտ. 14 ըստ Եւրոպականին կը սկսի և Յուլիսի մէջերը կը վերջանայ։

Վարժարանս կ'ընդունի նաև արտաքին կիսաթոշակ և ներքին աշակերտներ։ Ասկէ զատ վարժարանս ունի նաև ծաղկոց մը՝ որուն մէջ կ'ընդունուին միայն 5—10 տարեկան մանկունք՝ որոնք կը սորվին Հայերէն, Գերմաներէն, Գաղլիերէն, քրիստոնէական, թուրքաւանութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն և վայելչագրութիւն։ Ծաղկոցիս շրջանն սը 2—3 տարի կը տևէ զլիաւոր նստատակն է միմիայն սոյն լեզուներով իւր սանիկներուն վարժ կարգաւ և խօսիչ սորվեցնել, սրով միայն կրնան միտ բարձր դասարանն անցնիլ։ Յաճախեալ Սեպտ. 14 հ. տ. Սեպտ. 1 զատուանդութիւնքը պիտի սկսին։ Վարժարանիս աշակերտի վաճառողը կրնան ամէն օր ժամը 9—12 դպրոցիս վարչութեան ներկայանալ, որպէս զի իրենց անուանքն արձանագրութիւն և բաժնացողը ևս կարենան մանրամասն տեղեկութիւն և ուսմանց ծրագիր ընդունիլ։

ՎԱՐՉԱՐԱՆԻՆ

ԳԻՇԵՐՈԹԻԿ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՑ ԿԵՍԱՐԻՈՑ

Հաստատեալ 1888 Մայիս 1

Կեսարիայ Ս. Կարապետի վանուցս վարժարանին ժե. տարեշրջանը
կ'սկսի յառաջիկայ 1903 Սեպտեմբեր 1 ին:

Վարժարանիս մէջ կ'աւանդուին զուտ տոհմային կրթութեամբ զա-
նազան լեզուներ և գիտութիւններ: Լեզուներն են Հայերէն, Օսմաներէն,
Ֆրանսերէն և սկզբունք Անգլիերէնի և Գերմաներէնի: Գիտութիւնը են
բացի զանազան կարևոր ուսմունքներէ, բնական ու չափական դիտու-
թիւններ՝ որոնք կ'աւանդուին ընդարձակօրէն և հիմնականապէս, դիտա-
կան ճիշդբուր վասին աւելի արդիւնաւոր ընելու համար վարժարանս
ունի պէտք եղած անհրաժեշտ գործիքներու հաւաքածոյ մը: Ուսուցչական
սարմինը կազմուած է կարող և պարտաճանաչ անձներէ, որոց վրայ պի-
տի աւելնայ հատ մ'ալ յառաջիկայ Սեպտեմբերէ սկսեալ:

Վարժարանս վանքէն փոխադրուեցաւ նորակառոյց ընդարձակ շէնքին
մէջ որ թէն վանքին գրէթէ կից, բայց անշատ դիրք մը ունի, օգտուոն
եւ սքանչելի՝ ուր ուսանողը պիտի վայելեն ըստ ամենայնի հաճելի հան-
գստութիւն մը: Տարեկան թոշակն է այսուհետեւ ընդ միշտ 11 (ասս-
նուս) օսմանեան ոսկի, որուն կէսը՝ կանխիկ կը գանձուի, եւ միւս կէ-
սը վեց ամիսէն: Մտից տուրք մը կ'առնուի մի անգամի համար կէս օսմ.,
ոսկի: Ամենեւին նկատողութեան չեն առնուիր ձրի, կիսաթոշակ, եւ նոյն
խի պակաս թոշակաւ աշակերտ ընդունելու համար եղած առաջարկու-
թիւններն, եւ ոնսլատասխանի կը քննան իսպառ:

Թոշակաւոր ուսանողաց անկողինի, հագուստի ու ճերմակեղէնի վե-
րաբերեալ ամէն առարկաներն ու ծախքերն իրենց վրայ են: Խիսկ զրական
ու զպրոցական ամէն պիտոյր վարժարանէն կը հայթայթուին, ինչպէս
նաեւ լուացքի, սափրիչի, բժշկի եւ զեղօրէից ծախքերը: Ուսանողաց կը
տրուի օրը երեք անգամ ուսեստ, պահոց օրերը միշտ պահքի կերակոչը:

Հետաւոր բաղաբնութէ եկող ուսանողք, եթէ ուղեն արձակուրդի օրերը
վարժարանիս մէջ անցնել, ասոր համար իրրեւ ծախք բան չի պահանջուիր:

Փափաքելի էր որ զուտ տոհմային կրթութիւն աւանդող սոյն հաս-
տատութենէն օգտուէին մօտակայ և հետաւոր ծնողք:

ՏՐԴԱՑ ԵՊՍ. ՊԱՆՆԱՆ.

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը միայն տարեկան է: Կորսուած թերթեր վերստանալ փափաքող բաժանորդը պէտք է ըր անոնց զինը վճարեն: Չհրա-տարակուած յօդուածք ետ չեն վերադարձուիր, եւ առանց բացատրութեան միշտ անպատասխանի կ'մնայ այս առթիւ խնդրուած ո եւ է բացատրութիւն: Կ'ընդուն-ուին նաեւ ծանուցումներ խիստ չափաւար զիններով:

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի Պոլիս եւ կեդրոնականներն է Մեծ. ՆՇԱՆ ԷՖ. ՕԶԱՆԵԱՆ Պահլէ Գաբու ր 59, կ'գտնուի նաեւ ինչպէս Բերաի նոյնպէս եւ բոլոր լրագրավաճառներու եւ ծխավաճառներու խանութները հասը 40 փարսի:

Թուրքիոյ համար տարեկան	50	դրոշ
Արսասահմանի » »	12	ֆրանկ
Ռուսաստանի » »	5	ռուպլի
ՀԱՏԸ 40 Փարսի		

Բաժանորդագրութիւն փափաքողը կրնան դիմել ուղղակի խմբագրութեան եւ կամ թերթիս Գործակալներուն:

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی — ازميز

« اروايات مامول » غزته سي صاحب امتياز ومدير مسئولی

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԽՄՐԱԳԻՐ - ՏՆՕՐԵՆ

« ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ »

Շաբաթամերթի

Իզմիր

M. MAMOURIAN FILS

RÉDACTEUR - PROPRIÉTAIRE

de la Revue Hebdomadaire

« AREVELIAN MAMOUL »

Smyrne

“ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ ”

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱՌԱՌՕՏԵԱՆ

Բ. Դրան մեծ պողոտան թիւ 20

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏԵՐ Ե ՏՆՕՐԵՆ

Տ. ՃԻՂԵԼԵՅԵԱՆ

ԵՄԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ

Քաղաքական եւ Ազգային Տեսութիւններ, Լուրեր, Թղթակցութիւններ, Գիտական եւ Արուեստական յօդուածներ, Թերթօն եւն. եւն.:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դաւառներու համար տարեկան	100	դրշ.	վճարահետայ	50	դրշ.
Պոլսոյ » »	25	»	»	40	»
Արսասահմանի » »	22	ֆր.	»	11	ֆր.

Ձեռիկ կը ծախուի հասը 10 փարսի: